

આચાર્યશ્રીબ્રાતૃયન્દ્રસૂરિયન્ધમાલા પુસ્તક ૪૦

॥ શ્રીપાર્થવ્યન્દ્રસૂરિસદ્ગુરુભ્યો નમો નમ ॥

આર્હમ્

શ્રીપ્રશ્નોત્તરપ્રકાશ

પ્રથમ ભાગ.

લેખક—

પરમપૂજ્ય—પ્રાતઃસ્મરણીય—શાન્તરસનિમગ્ન—
વિદ્વદ્ધર્ય—જૈનાચાર્યગુણભૂષિત—શ્રીબ્રાતૃયન્દ્ર—
સૂરીશ્વરજીસાહેબના શિષ્ય—

મુનિરાજ શ્રીસાગરચન્દ્રજીમહારાજ

પ્રકાશક—

શા. ગોકલદાસ મગલદાસ

હુહારનીપોળ-અમદાવાદ.

વિ મ ૧૯૮૮ પ્રથમાવૃત્તિ પ્રત ૫૦૦ સન ૧૯૩૧

કી આના ૨ પોસ્ટ ખર્ચ અનગ

અમદાવાદ—ધી હાયમટ ન્યુનિવી પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં,
પરીજ કેવીસસ છબનવાલે છાપ્યું

જે બોલ.

પ્રથમક્રપાનુ પરમાત્માઓએ અનેક જન્મ જરા મરણ વ્યાધિ વિગેરેના દુ ખોથી ભરપૂર આ સસાર સમુદ્ર બતાવેન છે તેનો પારપામવાને માટે તરવાનો ઉપાય જિનેશ્વર પ્રકાશિત પવિત્ર ધર્મની શ્રદ્ધાપૂર્વક સેવના શુદ્ધચિત્તે કરવાની કહેવ છે ચિત્તભૂમિશુદ્ધ કરવા માટે માર્ગાનુસારિના પાત્રિય ગુણુ ધારણુ કરવાના કલા છે તે ગુણુ વાચો પવિત્ર ધર્મને લાયક થાય છે અને પવિત્રધર્મ સમભાવપૂર્વકની મૈત્રીભાવનાથી હૃદયમા ખિલે છે તાત્પર્ય એજ કે સર્વગુણનાનુસારિ સદ્ગુણુ અને આચરણુ તેજ તરવાનો ઉપાય છે છતાં પણ આજના આ વિષમ દુ પમકાલમા મતપથના દષ્ટિગગની વૃદ્ધિને લીધે કેટલા એક આગમ વચનને ઠોકરે મારી ઉત્સૂત્રની પ્રરૂપણા કરવામા રસીઆ, ક્ષમાગુણુનેતજી લડાઇ દટા ઝમકા વિગેરે કરાવવામા તત્પર, પોતાથી વિપરીત વિચારવાલા તે બહેને પછી આગમાનુસારે વિચારોને ધારણુ કરનારા હોય તો પણ તેની છડે ચોક નિદા કરવામા ગીતાર્થના ડોળ કરનારા બ'ક જીવોને ઉન્માર્ગે ચડાવી રલા છે જો કે રાગ દ્વેષની પરિણતી સાધુજનોમા ઓછી હોવી જોઇએ તેને બદલે જ્ઞાન જ્ઞાનરૂપે નહીં પરિણમવાથી તેને લઇને અથવા અજ્ઞાનતાને ચોગે કિવા પોતાના મતપથના ખોટા આગ્રહને લઇને પશુપથુ જોવા પવિત્ર પર્વમા આગમ સૂત્ર સિદ્ધાંતથી વિપરીત પ્રરૂપણાઓ કરીને જે પર્વમા કપાય પાતલા પાડવા જોઇએ, સર્વસમાતે મૈત્રિ આદિભાવના કરવી જોઇએ, સર્વને ખમાવવા જોઇએ અને આરબ સમારબનો ત્યાગ કરવો જોઇએ તેના બદલે કપાયની વૃદ્ધિ અને આરબ સમારબમા જોડાય તેવા ઉપદેશ કરે છે જુઓ પચમી જેવા પવિત્ર પર્વ દિવસમા સ્વામી વાતસમ્પના નામે આગ્રહપૂર્વક આરભાદિક કરાવવામા પાછા પડતો નથી આવી ઉપદેશ કરવાની પદ્ધતિ પહેલા ન હતી ચોથને માનનારા પહેલાના તો આચાર્યો પણ કહેતા કે 'આપણે વૃદ્ધપરપરાથી જો કે ચોથ કરીએ છીએ તો પણ પચમી પર્વતિથી હોવાથી વિરાધવી નહીં' અને આજના નામ ધારી તો પચમી કાઢ

વિરાધના ન હોય તો તેને પ્રેરણા કરીને પારણા કરાવવા, પચમીના દિવસે જમણુ કરાવવા એ નિમિત્તે આરભ સમારભ કરાવીને એ બાદરવા શુદ્ધ પચમીની તિથીને કોઇ રીતે વિરાધવી એમાજ ધર્મ માની બેઠેલા છે અગાઉ એ તિથીમા આરભાદિક કરતા ન હતા પણ છંદના રોજ પારણા, સ્વામીવાત્સલ્ય, નવકારસી વિગેરે થતા. એ રીતિને પ્રાયે હવે ઉઠાવી નાખી છે અને અનેક પ્રકારે ચોથ પાચમની ન ઝાજતી ચર્ચાઓ કરી બદ્રિકાશ્રવેને કાક્ષામોહનીયવાલા, કુલુપિન પરિણામિ બનાવે છે તેથી અનેકવાર તેવા પ્રભો પુછાય છે એમા સાચુ શુ છે ? અને સૂત્ર સિદ્ધાંતમા સાસ્ત્રકોશોએ શુ કરમાવેલ છે ? તેના જિજ્ઞાસુ બન્યાતમાઓએ તે તે વિષયના પુછેના પ્રશ્નના ઉત્તર આપવામા મમતોલપણુ રાખીને વિવેક પુરસ્કર બનતો પ્રયાસ કરવામા આવેલ છે તેથી આ પ્રભોત્તરપ્રશ્નમા વિશેષ પ્રભોત્તરો તો એજ મંમંથના છે જો કે બીજા વિષયના પુછાયેના છે તેમાથી થોડાનાજ ઉત્તરો આમા આપવામા આવેના છે આ પુસ્તકને બનના પ્રયત્ને સુધારેલ છે છતાં પણ દષ્ટિકોષથી અથવા છાપખાનાના દોષથી જુઓ રહી હોય તેને સુધારીને વાચવી.

આ પુસ્તકમા અગાઉથી મહદ આપનાર સદ્ગૃહસ્થોના નામ—
૩ ૧૦ શા જેસી ગભાઈ પોઆભાઈ વકીલ

,, ૧૦ શા જમનાદાસ જેસી ગભાઈ વકીલ

,, ૧૦ શા સોમચંદ જેસી ગભાઈ

,, ૧૦ શા અમૃતલાલ હેમચંદ

,, ૫ શા સોમાભાઈ ભગુભાઈ

,, ૫ શા ગાલભાઈ જોષીદારામ

,, ૫ શા અમૃતલાલ લલુભાઈ

આ નામ જણાવવાનો હેતુ એ છે કે બીજાઓ પણ એમનું અનુવરણ પોતાના કલ્યાણને માટે કરે ! ઇતિ શમ

લેખક,

વિ મ ૧૯૮૮ }

જ્ઞાનપચમી રાજનગર.

આચાર્યશ્રીબ્રાહ્મચન્દ્રસુરિત્રિથ્યમાસા પુસ્તક ૪૦

॥ શ્રીમન્નાગપુરીયજ્ઞત્તપા ૧૨ । વિતત્તથુ પ્રિયરમીપાર્થ્ય ટ્રસુગિમદ્ ૩૩૭મીનમ ॥

પ્રશ્નોત્તરપ્રકાશ-પ્રથમભાગ.

લેખક —

પરમપૂજ્યશ્રીબ્રાહ્મચન્દ્રસુરિશિષ્યમુનિસાગરચ દ્ર.

અર્દષ

પ્રણમ્ય શ્રીમહાવીર જામનાગીશ્વર મધુમ્ ।

સદ્ગુરુ પવુરાજેશં યાળીં ચ શ્રુતદેવતામ્ ॥૧॥

પ્રશ્નોત્તરમકાશોડય મધ્યાનાં હિતહેતવે ।

મુનિસાગરચદ્રેણ શાસ્ત્ર દૃષ્ટ્વા વિગ્રીયતે ॥૨॥

શ્રીજૈનપ્રવચન-સગવહ વાણી ઠાઠશાળીને નમન્કાર
તરીને તત્ત્વગવેપિ ભવ્યાત્માઓએ પુરછેવા પ્રશ્નોના ઉત્તરો
સૂત્ર-સિદ્ધાતાદિ શાસ્ત્રના આધારે સામાન્ય બોધવાળાને પણ
સુખેથી સમજાય તેવી મરલ ગુજરાતી ભાષામાં લખવામાં
આવેલા છે

પ્રશ્ન ૧-જૈન કોને કહેવાય ?

ઉત્તર-રાગ, દ્રેષ અને મોહ એ ત્રણ અથવા ૧૮ મોટા
દોષ તેનાથી તદ્દન નિરાલા થયેલા દેવને જિન કહેવાય છે,
તે દેવની ઉપાસના સેવના કરનારને જૈન કહેવાય છે

પ્રશ્ન ૨-આમાયિક એટલે શું ? અને તે કરવાથી શું ફાયદો ?

ઉત્તર-શત્રુ મિત્રપર મમભાવરૂપ જે નિજમુખ (જ્ઞાન, દર્શન અને આરિત્ર વગેરે) તેનો લાભ આપનાર તે આમાયિક, અને તેનાથી અશુભ ઈર્મનો નાશ થાય છે

પ્રશ્ન ૩-પ્રતિક્રમણ એટલે શું અને તે કરવાથી શું ફાયદો ?

ઉત્તર-લાગેલા દોષોને ગુરૂપામે યાદ કરી દોષોથી પાછા હઠવું તે પ્રતિક્રમણ કહેવાય, અને તેનાથી મન હુ ખનો નાશ થાય છે

પ્રશ્ન ૪-પૌષધ એટલે શું અને તે કરવાથી શું ફાયદો ?

ઉત્તર-આત્માના શુભ જે જ્ઞાન, દર્શન, આરિત્રાદિક તેની વૃદ્ધિ-પુષ્ટિ કરે તે પૌષધ કહેવાય, અને તેનાથી દુર્ગતિનો નાશ થાય છે

પ્રશ્ન ૫-ખરો આવક કેને કહેવાય ?

ઉત્તર-શુદ્ધ શ્રદ્ધાપૂર્વક આવકના ખાર મત પાલનાર હોય તે ખરો આવક

પ્રશ્ન ૬-આવકનું મુખ્ય કર્તવ્ય શું ?

ઉત્તર-શુદ્ધદેવ, ગુરૂ અને ધર્મનું પ્રેમપૂર્વક આરાધન

પ્રશ્ન ૭-સર્વધર્મમા ઉત્તમ ધર્મ કયો ? ઉત્તર-જૈનધર્મ

પ્રશ્ન ૮-ખરા ત્યાગી કેણુ ? ઉત્તર-જૈનમુનિઓ

પ્રશ્ન ૯-દિગંધર મુનિ કેવા હોય ?

ઉત્તર-દિશારૂપ વસ્ત્રને ધારણ કરનારા-નમ

પ્રશ્ન ૧૦-શ્વેતામર મુનિ કેવા હોય ?

ઉત્તર-શ્વેત એટલે ધોલા વસ્ત્રને ધારણ કરનારા

પ્રશ્ન ૧૧-જૈનમા પ્રમાણુ ડેટલા અને કયા ?

ઉત્તર-જે, પ્રત્યક્ષ તથા પરોક્ષ

પ્રશ્ન ૧૨-પૃષ્ઠી પ્રતિક્રમણુ કઈ તિથીએ કરવું ?

ઉત્તર-દરેક ચૌદશે

પ્રશ્ન ૧૩-ચોમાસી પ્રતિક્રમણુ કઈ તિથીએ કરવું ?

ઉત્તર-પૂનમે

પ્રશ્ન ૧૪-કયા કયા મહિનાની પૂનમ લેવી ?

ઉત્તર-આષાઢી, કાર્તિકી અને શ્રાવણી

પ્રશ્ન ૧૫-સવત્સરી પ્રતિક્રમણુ કઈ તિથીએ કરવું ?

ઉત્તર-ભાદરવા શુદ્ધી પચમીએ શ્રીમમવાયાગસૂત્રમા

કહેલ છે

પ્રશ્ન ૧૬-શ્રમણુ ભગવાન શ્રીમહાવીન્સ્વામી પજ્જનુસણુ કયારે કરે ?

ઉત્તર-આષાઢપૂણિ માથી પચાસમે દિને, અને કાર્તિકી પૂનમથી મિત્તેર દિવસ પહેલા એટલે ભાદરવા શુદ્ધી પચમીએ 'સામાન્ય રીતે' અધિકમાસ હોય ત્યારે પણ ભાદરવા શુદ્ધી પચમીજ લેવી કારણ કે સવત્સરી સંબંધી ધર્મવૃત્ત્ય ભાદરવા માસ તથા પચમી તિની પ્રતિબદ્ધ હોવાથી તેમાજ કરે

પ્રશ્ન ૧૭-શ્રીગણધર મહારાજાએ પજ્જનુસણુ કેવી રીતે કરે ?

ઉત્તર-જેમ શ્રમણુ ભગવાન શ્રીમહાવીન્સ્વામી કરે તેવી રીતે કરે શ્રીકૃપસૂત્રમૂલમા કહેલ છે

પ્રશ્ન ૧૮-શ્રીગણધર મહારાજાના શિષ્યો પજ્જનુસણુ કયારે કરે ?

ઉત્તર-જ્યારે શ્રીગણધરમહારાજનો કરે ત્યારે તેમના શિષ્યો ઠગે શ્રીકૃષ્ણસૂત્રમા કહેલ છે

પ્રશ્ન ૧૯-સ્વવિરમહારાજનો પદ્મજીસણ કેવી રીતે કરે?

ઉત્તર-જેમ ગાધરમહારાજનોના શિષ્યો ઠગે તેમ કરે

પ્રશ્ન ૨૦-દુતકેવનીઓ સવચરી પ્રતિક્રમણ કઈ તિથીએ કરે? ઉત્તર-ભાદરવા શુદ્ધ પચમીએ

પ્રશ્ન ૨૧-પૂર્વધર મહારાજનો સવચરી પ્રતિક્રમણ કઈ તિથીએ કરે? ઉત્તર-ભાદરવા શુદ્ધ પચમીએ

પ્રશ્ન ૨૨-બહુદુતધરમહારાજનો સવચરી પ્રતિક્રમણ કઈ તિથીએ કરે?

ઉત્તર-ભાદરવા શુદ્ધ પચમીએ શ્રીકૃષ્ણસૂત્રમા કહેલ છે

પ્રશ્ન ૨૩-શ્રીમહાવીર ગ્રામનવર્તા મુનિઓ સવચરી પ્રતિક્રમણ કઈ તિથીએ કરે?

ઉત્તર-અવશ્ય કારણવિના ભાદરવા શુદ્ધ પચમીએ કરે

પ્રશ્ન ૨૪-ધનક્રિયા કરવામા તિથી કઈ સ્વીકારવી?

ઉત્તર-ઉચ્ચ તિથી

પ્રશ્ન ૨૫-મયમની માતા-કેટલી?

ઉત્તર આઠ-પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિ

પ્રશ્ન ૨૬-જે મર્વણ ભગવાને કહેલા ગામો હોય તેમાજ ઠગા રાખી ગણાય, બીજા કહેવામા નહીં?

ઉત્તર-ના, બીજાના કહેલામા નહીં, કારણકે બીજા મર્વણ ન હોવાથી છદ્મસ્વપણાને લેઇને મિથ્યા ભાષણનું શબ્દ છે, માટે સવજ ભગવાને કહેલા શાસ્ત્રોજ આરાધ્ય છે એ સખ ધમા બીજાઓનો શુ અભિપ્રાય છે? બીજાઓનો અભિપ્રાય બેવો હોય તો નીચેનો લેખ વાચો-(ધીયગમેન્સજૈન

મોઝાયટી આદિત્ય અઠ પૃષ્ઠ પદ 'નામન પ્રેમીયોને પડકાર' નામના લેખમાળી) શામન પ્રેમીયોનો ચોક્કસ યાદ રાખવાનું છે કે ધર્મ એ અર્તાદ્રિય વસ્તુ છે અને તેની તેનું સ્વરૂપ અને કાગળો સર્વન ભગવાનજ લાગી ગયે, અને તેથીજ તેના કહેલા ચાઓ હોય તેજ ગદ્દાના સ્થાન થઈ શકે

પ્રશ્ન ૨૭-અત્યાદિ (જિનોક્ત વચન પ્રમાણે નહિ આજનારાઓનો મુદ્દાચ મોટો દેખાય છે તેમ તેમા કંટલા એક વિહાન તરીકે પણ પકાય છે, અને) જિન આપ્ત પ્રમાણે આવનારા તો મોડા દેખાય છે, તેનું કેમ ?

ઉત્તર-હમેણા જિનેશ્વરની આપ્તાના આરાધક ઓછા હોય છે અને ગરૂરી પ્રવાહ વધારે હોય છે તેથી શું ?, આરાધકપણું તો હવન પન્માત્માઓએ જનાને માગ પ્રમાણે વર્ન તો થાય, તે સિવાય આરાધક ધવાય નહીં જુઓ જેન પ્રવચન, વર્ન ૨ જુ અઠ ૮ થો, પૃષ્ઠ ૪૨ નામવારી ગમે તેવા હોય, પણ શામનને જગ બાજુ ઉપર ગમે તો ત્યા આપતો સબધ બધા ગમે તેવા શક્તિ અપન્ન હોય તો એ શક્તિ એમને મુબાન્કા કોટો અનુયાયીનુ મેળુ હોય તો ભલે હોય, જાડગ ટોળુ મોટુજ હોય, આ શામનમા વિહતા કરતા આજા પાલકની કિમતવધારે છે શ્રીજિનેશ્વર દેવની આના ા આપીનતાનીજ અહીં કિમત છે નયમધર દૂમે, જાની રજે પણ આજાપાલક ન દૂમે, કેનદે-એ મારગ ઉપર શ્રીર છે આ પ્રવચન માતામા ગિયર હોય એને સમજવાની તાકાત કોઈની નથી એ તો કહે છે કે—

‘... જનં જિનેદિ પવેદય’

જે શ્રીજિનેશ્વર દેવે કહ્યું તેજ સાચું અને ચક્રા વિનાનું છે, -એવો એને દૃઢ વિશ્વાસ છે એને ટોણ મમજાવવાનું હોય તો ભલે સમજાવી ન શકે, પોતામા સમજાવવાની તાલાત નથી એમ કહે પણ ભગવાનના વચનને ખોટું તો એ નજ કહે એક માધુ, એક સાધ્વી, એક શ્રાવક, અને એક શ્રાવિકા ભલે હોય, પણ જો જો આજ્ઞાયુક્ત હોય તો તે ઠીસમ છે, પણ આજ્ઞાને આવે મૃદનાર લાખ સાધુ, સાધ્વી હોય, પાંચદશકોડ શ્રાવક હોય કે પંદરવીસકોડ શ્રાવિકા હોય, પણ તે સઘ શ્રીજિનેશ્વર દેવનો સઘ નથી, પણ હાજકાનો મમૂકજ છે

પ્રશ્ન ૨૮-મિથ્યાદષ્ટિ કેને કહેવાય ?

ઉત્તર-જિનેશ્વર ભગવતે કહેવ સૂત્રમાથી એક પદ અથવા એક અક્ષરની રૂચિ ન કરે 'આ સત્ય છે' એ પ્રમાણે પોતાના મનમા ન પરિણુમાવે, અને તે સિવાય સકલદ્વાદગાગીને માનતો હતો પણ મિથ્યાદષ્ટિ જાણવો, કારણકે જગદ્ગુરુ ભગવતમા વિશ્વાસ ન રહ્યો તેથી જુઓ ધીયગમેન્મ જૈનપોસાયટીનો સાહિત્ય અક ૫૫ ૧૧૩મા (માન્વીકેતવણી એ લેખમા)- એવી શકા નહિ કરવી કે નાધુનો વેપ ધારપુ થયો હોય, પચ્ચમહામત પાલતા હોય, અને જિનેશ્વર મહારાજને આગધન કરવાની સાથે લોઠાને ધર્મોપદેન માપતા હોય તેવાને મિથ્યાદષ્ટિ કેમ કહેવાય ? કેમકે સામ્યની અપેક્ષાએ જે મનુષ્યને શાસ્ત્રોક્ત કથનમાથી એકપણ અક્ષરની શ્રદ્ધા ઓછી હોય તો બાકીના ગધા શાસ્ત્રોની રૂચિ છતા પણ તે મનુષ્યને મિથ્યાદષ્ટિ કહેવો જોઈએ એ નિશ્ચિત છે અને તેવા મિથ્યાદષ્ટિનો

મસર્ગ કરવો તેની પ્રશસા કરવી, તેનો પરિચય કરવો, તેને નમન કરવું, અને તેને દાન વિગેરે આપવું, યાવત્ વધર બોલાવ્યા તેની સાથે બોલવું, તે પણ શ્રદ્ધાલુઓને કર્મબંધનું કારણ છે તો પછી જેઓ આશ્રવને અને પાપ-બંધનના ઠારણોને સ્વર, નિર્જરા, ધમ, પુણ્ય અને મોક્ષના કારણો તરીકે પ્રરૂપવા તૈયાર થાય તેવા વર્તમાન જમાનામાં સાધુના વેપને ધાગણુ ઠરનારા હોય તેટલામાત્રથી ઠેમ પૂજ્ય ગણી શકાય ? યાદ રાખવાની જરૂર છે કે, મહાવીરમહારાજના નિર્વાણ પછી થયેલા નિન્હવો આધુવેપધારી હતા, પશ્ચમહાત્રત પાલતા હતા, વિગેરે સમગ્ર સાધુની ક્રિયા ઠરતા હતા, છતાં શ્રીજિનેશ્વરમહારાજના મત્ય અને શુદ્ધ સામનને અનુશરવાવાલા આચાર્યાદિ સકલ સંધે તેઓને ફરજ વ્યા જો કે વર્તમાન ઢાલમાં તેના અતિશય પ્રતાપી કે પૂર્વધર મહાત્મા નથી અને તેથી ઢોઈ ઐડ પદાર્થ ઉત્થાપે કે વિપરીત પ્રરૂપણા કરે તેવાને નિહ્નવ તરીકે બહોર કરી નિહ્નવની કોટીમાં બેસાડી શકાય નહીં તોપણ શાસ્ત્રોના સ્પષ્ટ પાઠોને ઉથલાવી તેના ઉલટા અર્થો કરે અને ધાત-છીપણું પ્રવર્તાવે તથા અનાચારને શાસ્ત્રના નામે પોષણ આપવા તૈયાર થાય, તેવાઓને મિથ્યાદૃષ્ટિ ગણવા, એતો દરેક શાસ્ત્ર બાણનાં અને શ્રદ્ધાવાલા મનુષ્યોની ફરજ છે.

પ્રશ્ન ૨૯—જિન આણા અને આચાર્યની આણા એ બેમાં બલવાન ઢોને બાણવી ?

ઉત્તર—બલવાન આણા શ્રીજિનેશ્વરદેવની છે આચાર્યની આણા જો જિન આણાનુગારી હોય તોજ પ્રમાણુ થઈ શકે તે મિવાય પ્રમાણુ ગણાય નહીં જિન આણાને લોપી

આચાર્યની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તે, તેને દોષિત ઠહેલ છે

યદુક્ત શ્રીરૂપમાધ્વે-‘ આજ્ઞાદ જિણદાણ, નહુ વલિ-
યતરા હુ આચરિઅ આજ્ઞા । જિણ આજ્ઞાદ પરિભવો, એવ હી
ગથો અરિણઓય ॥ ૧ ॥ ’

અર્થાત-જિનેશ્વરની આજ્ઞાથી આચાર્યની આજ્ઞા જાલવાન
કોઈ રીતે થઈ શકે નહીં તે ઠી તેમ કોઈ કરે તો જિન
આજ્ઞાનો પાલન વાચ અને પોતે અહ કામી થાય અને
વધી આવનીતપણા હી પ્રાપ્તિ વાચ, એમ ઠહેલ છે શ્રીજિ-
નઆજ્ઞાએ અને પંચપરાએ પર્યુપણા ભાદરવા શુદ્ધ પચમીના
છે, અને વની અપવાદે આચાર્યની આચરણાએ શિથના
જાણવા જિન આજ્ઞાથી તો પચથી જાણવી આચાર્યની
આજ્ઞા જિન આજ્ઞાથી વધી શકે નહીં, માટે જિન આજ્ઞા
પ્રમાણ કરવી જે પચમી ઉત્થાપે તે જિન આજ્ઞા ઉત્થાપે
છે, અને જિન આજ્ઞાને જે ઉત્થાપે છે તેને જિન આજ્ઞા
લગનો દોષ લાગે છે એટલાજ માટે કહેન છે કે—

“ તમેવ સચ્ચ નિસ્સક જ જિણેહિં પચેય ” इतिश्री-
भगवती सूत्रवचनात्.

અર્થાત-તેજ સાનુ અને મદેહુવિનાનુ જે જિનેશ્વરપરમા-
રમાઓએ કહેવ હોય એમ ધીલગવતીજ સૂત્રમા કહેલ
છે માટે જિનારા પ્રમાણે પ્રવૃત્તિ કરિયે તોજ આગધકપણું
થાય અને જીવ કન્યાજનુ ભાગીદાર બને!

પ્રશ્ન ૩૦-આગમ-સિદ્ધાન્ત-સૂત્રોક્ત આચારપર ગહુ
માન કરનારને શુ લાભ થાય ?

ઉત્તર-આગમ-અરિહંતે પ્રરૂપેવ સિદ્ધાન્ત તેમા કહેલ

આચાર્યને આચાર્ય કરનાર-સ્વીકારી એવનાર આત્મહિતૈષી
પુરૂષ તેણે શ્રીતીર્થકર, ગુરુ ધર્માચાર્ય અને ધર્મ એ સર્વને
બહુમાનવાલા બનાવ્યા બુદ્ધિ આ તેનો પાઠ-

યદુક્ત નવાંગીવૃત્તિકારકશ્રીમદ્ભયદેવસૂરિમ શ્રીઆગ-
માપ્તોત્તરિકાયા યત-આગમે-‘ આગમ આચરતેજ, અત્તણો
દિયકલિણો । તિત્યનાહો ગુરુ ધર્મો, સર્વે તે ગુરુમનિયા’
॥૭॥ વ્યાખ્યા-આત્મન સ્વસ્ય હિતકાક્ષિણા હિતકામિના
આગમ અર્હત્પણીતસિદ્ધાંતોક્તમાચાર આચરતા અભ્યુપગન્ઠતા
જનેન તીર્થનાથોઽર્હદ્ગુરુર્ધર્માચાર્ય વર્મશ્ચ તે સર્વે ગુરુમાનિતા
ગૌરવિતા. । અય માત્ર -આત્મહિતપિણા યેન શ્રીસિદ્ધાંતો
ગુરુમાનિતસ્તદુક્ત સર્વમપ્યંગીકૃતમિત્યર્થ । નતુ જમાલ્યાદિયત્
સિદ્ધાંતૈકદેવોપ્યપ્રમાણિતોસ્તીતિ, તેનાર્હદ્ગુરુધર્મા ગુરુમાનિતા
એવ યશ્ચાગમપદમેકમપિ નાગીકુરોતિ સ નિહરપવતૌ સમ્ય-
ક્ત્વવિકલ્પો ગણ્યતે । ‘ યયમપિ અસદ્દૃઢહતો મુત્તુત્ત મિન્નદિ-
ટ્ઠીઓ ’ ઇતિ વચનાત્ ” ॥

અર્થાત્-સ્વહિતવાછક પરમાત્માએ ઠહેલ આગમ આચરણાને
આચરતા એવા ભવ્યાત્માએ તીર્થનાથ અરિહત, ગુરુ-
ધર્માચાર્ય અને ધર્મ તે સર્વને પ્રતિષ્ઠાવાલા ધર્મા આનુ-
તાપ્ય એ છે કે-જે આત્મહિતના ઈચ્છનારે શ્રીમિદ્ધાતનુ
બહુમાન કર્યું, એટલે તેમા કહેલ સર્વ સ્વીકાર્યું છે, પણ
જમાલી આદિની માફક નહી, જેણે મિદ્ધાતનો એક ભાગ
પણ અપ્રમાણુ ઠરેલ નથી, તેથી તેણે સર્વને બહુમાનવાલા
બનાવ્યા જે મિદ્ધાતના એક પણ પદને ન સ્વિકારે તે

નિમ્નવની પદ્ધિમા અને સમ્યક્ત્વ રહિત ગણાય છે કહેલ છે કે-સૂત્રમા કહેલ એક પદને પણ નહી મહદહતો મિથ્યાદષ્ટિ બાણુવો એ પ્રકારે નવાગીરૂત્તિકાર શ્રીઅભયદે-દેવસુખિએ આગમઅષ્ટોત્તગિમા કહેલ છે

પ્રશ્ન ૩૧-જિન આણા ચોથની સવત્સરી કરવામા છે કે પચમીની સવત્સરી કરવામા છે ?

ઉત્તર-જિનેશ્વર ભગવતોની આજ્ઞા પચમીની સવત્સરી કરવામા છે પણ ચોથની કરવામા નથી કાળુ કે શ્રમણ ભગવાન ત્રીમહાવીરસ્વામી મોક્ષ ગયા પછી નવશોનાણું વધે પર્વતતો અખડ રીતે ભાદરવા શુદ્ધ પચમીની સવત્સરી ચાલી આવેની છે, કેમ કે-શ્રીકાલકાચાચ તથા તેમના શુદ્ધ વિગેરે મવ કોઇ શ્રીભાદરવા શુદ્ધ પચમીનીજ સવત્સરી કરતા હતા ત્યારબાદ રાજના આગ્રહના કાળે શ્રીકાલકાચાચને ન છૂટકે ચોથ કરવી પડી છે તો હવે પોતેજ વિચારો કે-જિનેશ્વરની આજ્ઞા ચોથની સવત્સરી કરવામા છે ? કે શ્રીપવ પચમીની સવત્સરી કરવામા છે ? અને નવશોનાણું વર્ગશુધી ચતુર્વિધશ્રીમધે શ્રીપચમીની સવત્સરી કરી અને કરે છે તે શુ ત્રીજિન આણા વિના કરી હશે ? અને કરતા હશે ? એમ તો કોઇ રીતે માની શકાય નહી, કારણ કે ગાઓમા તે સળધીના લેખો પડેના છે તો તેવી ચોક્કસ બાણુવુ કે શ્રીજિનેશ્વરની આજ્ઞા ભાદરવા શુદ્ધ પચમીની સવત્સરી કરવામા છે, પણ બીજી તિથીમા નથી શ્રીનિરીયસૂત્રમા પાઠ છે કે પવમા શ્રીપવ ન કરે અને અપવમા શ્રીપર્વ કરે તો તેને પ્રાયશ્ચિત્ત બતાવેલ છે બુઓ આ તે સૂત્ર પાઠ—

“ જે મિત્રસુ પજ્ઞોસવળાણ ન પજ્ઞોસવેઈ અપજ્ઞોસ-
વળાણ પજ્ઞોસવેઈ તસ્સ ચઙ ગુરુ પચ્છિતં ”

અર્થાત્-જે સાધુ પબ્બસણા પચ્ચમીમા ન કરે અને અપર્વમા
ઠરે તેને આરણ્યપ્રાયશ્ચિત આપે અને શ્રીનિગીથસૂત્રિમા
પચ્ચમીને પર્વ અને ચોથને અપર્વ ઠહેવ છે તો હવે અપર્વ
ચોથમા પચ્ચગુપ્તણા ઠરવાની જિન આણા શી રીતે હોઇ
શકે ? જિનેશ્વરે તો અપર્વમા પચ્ચુપણા કરે તેને પ્રાયશ્ચિત
દોષ જતાવેલ છે અને પવ પચ્ચમીમાજ પચ્ચુપણા કરવાની
આજ્ઞા કરેલ છે

પ્રશ્ન ૨૨-શ્રીકાલકાચાર્યે ચોથની મવત્સરી દેમ ઠરી ?

ઉત્તર-શ્રીનિગીથસૂત્રની સૂત્રિમા જોમ જતાવેલ છે કે
રાજાના ડેવાથી ચોથની મવત્સરી તેમને ઠારણુ આગે
કરવી પડી છે પણ પોતાની ઇચ્છાથી કરી નથી તે સિવાય
બીજો કોઈ હેતુ તેમા જતાવવામા આવેલ નથી

પ્રશ્ન ૩૩-અપર્વ ચોથમા શ્રીકાલકાચાર્યને પચ્ચુપણા
કરવી પડી તેમા શુ કારણુ નિશીથસૂત્રિમા જતાવેલ છે ?

ઉત્તર-બુદ્ધો નિશીથસૂત્રિને પાઠ—

“ પવ્વેસુ પજ્ઞોસવેયવ્વ ણો અપવ્વેસુ, સીસો પુચ્છતિ
इयानि कह चउत्थीए अपव्वे पज्जोसविज्जति ? आयरिओ
भणति कारणिआ चउत्थी अज्जकालगायरिण पवत्तिआ,
कह भण्णते कारणं ? अज्जकालगायरिओ विहरतो उज्जेणिं
गओ, तत्थ वासावासं ठिओ, तत्थ नयरीए वलमिच्चो राया,
तस्स फणिट्ठो भाया भाणुमिच्चो लुवराया, तेसिं भगिणी

भाणुसिगी नाम, तस्स पुत्तो उरुभाण नाम मो अ पण्डि
 भद-विणीययाण मादृण पज्जुवासनि, आयरिण्हि से घम्मो
 कहिओ पडिगुद्धो पव्वाविओ अ, तेहि अ उलमित्त-भाणु-
 मित्तेहिं रुहेहिं कालगज्जोअ पज्जोसविओ निव्विसओ उओ ।
 केइ आयरिआ भणति जहा-उरुमित्तभाणुमिता काउगायरि
 जाण भागिणेज्जा भवति, माउलोत्ति काउ मरुतं आयर
 करति अ-मुद्वाणाइय त च पुरोहिअस्म अप्पत्तिअं भणउ अ
 एसो मुद्ध-पामडो पेदाइ-उहिरो, रण्णो अतो पुणो पुणो
 उल्लयतो आयरिण्ण णिप्पउ प्पसिण रागरणो कम्मो, ताह
 सो पुरोहिओ आयरिअस्स पदुद्धो रायाण अणुलोमेहिं रिप्प
 रिणामेति-एरिसया महाणुभास एते जेण पण्ण गच्छति तेण
 पण्णं जति रण्णो गच्छति पयाणि वा अक्रमति तो अमिय
 भवइ, तम्हा विसज्जेह ताह विसज्जिआ । अण्णे भणति-रण्णा
 उयाएण विमज्जिआ, उह ? सव्वमि णगर रण्णा अणेसणा
 करविआ ताह णिगया, एवमादिआण कारणेण अण्ण-
 तमेण निग्गता, विहग्ता पइहाण नगर ते पडिआ, पइहाण
 समणसउस्स य अज्जनालगज्जेहिं सदिह, जासाह आगच्छामि
 ताव तुम्मेहिं णो पज्जोसविअव्व । तत्थ य मानसाहणो राया
 सो अ सायओ सा अ कालगज्ज इत्त सोउण निग्गओ अ-
 भिमुद्धो समणमयोअ महाविभूर्इए पण्डितो कालगज्जो, पण्डि-
 हिअ भणिअ भदवयमुद्धपचमीए पज्जोसविज्जइ समणसप्रेण
 पडिण्ण, ताह रण्णा भणिअ तदियस मम लोगाणुउत्तीए

इदो अणुजाएअव्यो होहिति साहचैडएअ ण पज्जुवासेस्स
ततो उट्ठीए पज्जोसवणा किज्जउ, आयरिएहिं भणिअं ण
वट्ठति अतिकमित्तु, ताहे रण्णा भणिअ ता अणागय चउत्थीए
पज्जोसविज्जइ, आयरिएहिं भणिअ एवं भउउ, नाह चउत्थीए
पज्जोसविअ ” इति निगीपचूर्णि दशमोद्देशके.”

અર્થાત્-પર્વમા પર્યુપણા કરવી, અપર્વમા કરવી નહી
ગિય પુરે છે-હાલ કેમ અર્વ ચોથમા પર્યુપણા
થાય છે ? શુર કહે છે-કારણિયા ચોથ આર્યકાલકાચાર્યે
કરી તેવુ શુ કારણ ? અને શી રીતે બન્યુ ? આર્ય
કાલકાચાર્ય વિચરતા ઉત્તરેણિમા ગયા, ત્યા ચોમામુ
ગયા તે નગરીમા બવમિત્ર ગળા છે તેના નાના
ભાઈ ભાનુમિત્ર યુવગજ છે તેમની બેન નામે ભાનુશ્રી
તેણીનો પુત્ર બલભાનુ નામે છે, તે પ્રવૃત્તિ-સ્વભાવે ભદ્ર
અને વિનિત છે, માધુઓની પર્યુપામના-ભક્તિ કરે છે,
આચાર્યે તેને ધર્મ ગમળાવ્યો, તેને પ્રતિબોધ પમાલ્યો
અને દીક્ષા આપી તે કારણે ઉપાયમાન થએલા બવમિત્ર
ભાનુમિત્રે ચોમામી ગહેલા કાલકાચને દેશવદ્દો-દેશનિકાલ
કર્યો કેાઈ આચાર્યો આપ્રમાણે કહેછે-બવમિત્ર અને
ભાનુમિત્ર કાલકાચાર્યના ભાણેજ થાય છે, મામા છે એમ
ધારીને હતા થવું વિગેરે બહુ આદર કરે છે તે પુરોહિતને
અપ્રીતિ કરતા થયુ, પુરોહિત બડબડવા લાગ્યો-આ શુદ્ધ
પાપહી વેદાદિબાહ્ય છે એ પ્રમાણે ગળાની પામે વાગવાર
બોલતો તેને આચાર્યે નિરૂત્તર કર્યો-બોલતો બધ કયો
ત્યારે તે પુરોહિત આચાર્યપર દ્રેષવાલો રાજાને અનુજ્ઞ

વચનોથી બુદ્ધા પરિણામવાલો-વિપરીત પરિણામવાલો કરતા
 બોલ્યો-એવા મહાનુભાવ એ જે માર્ગથી જાય ! તે માર્ગે
 જો ગળ જાય અથવા એમના પગતાઓ સ્વપાય તો ઉપદ્રવ
 થાય માટે તેમને વિદાય કરે ! ત્યારે વિદાય કર્યા ખીલઓ
 વળી આમ કહે છે-રાજાએ ઉપાયથી વિદાય કર્યા કેવી
 રીતે ? સર્વ નગરમા રાજાએ અનેપત્નીય કરાવ્યું તેથી નિકલી
 ગયા ઇત્યાદિ કારણોમાથી કોઈ પણ કારણમર નિકલી
 ગયા, વિચરતા પછંકાણુ નગર તરફ ચાલ્યા પછંકાણુ નગરમા
 પોતાના માધુ સમુદાયને આચંકાલકાર્યે મહેસો આપ્યો-
 જ્યાં શુધી હું આવું છું, ત્યાં શુધી તમારે (નિવાસસ્થાન) પધુ
 પછા નહો ન કરવા તે નગરમા સાતવાહન નામનો રાજા તે
 આવક (છે) તે કાલકાર્યને આવતો શાસકીને મન્મુખ
 ગયો અને માધુસમુદાય (પછુ) મ મુખ ગયો મોટા આક-
 ભરે કાલકાર્યને પ્રવેશ ઠરાવ્યો અને પ્રવેશ થયાં બાક
 કાલકાર્ય બોલ્યા-ભાદરવા શુદ્ધી પચમીએ પર્યુપણા કરવાના
 છે, તે માધુ સમુદાયે સ્વીકારી લીધું ત્યારે રાજાએ ઠહું,
 તે દિવસે મારે લોકાનુવર્તિએ-ચાતિ, તુષ્ટિને માટે ઇંદ્ર
 મહોત્સવ (ઈદ્રયાજ) કરવાનું છે, તેથી માધુ, ત્રિત્યની સેવા
 ભક્તિ નહીં થાય, તેથી હઠની પર્યુપણા કરે ! આચાર્યે
 કહ્યું, ઉદ્ધવાય નહીં, ત્યારે રાજાએ કહ્યું, તો આવતી
 ચોથે પર્યુપણા કરે ! આચાર્યે કહ્યું એમ થયો તે કાર
 ણથી ચોથે પર્યુપણા કરી આ પ્રમાણે નિમીયચૂર્ણિના દશમા
 ઉદેશમા ગીના બતાવેલ છે

આનુ સાર આ છે

ઉજ્જેણીનગરીમા ચોમાસુ રહ્યા હતા ચોમાસામા

અને વહી રત્ત વિના ઝલલાનુને દીક્ષા આપી રાજના કોપે ત્યા દેશવટ્ટી મલ્યે ચોમાસામા વિહાર કરી પછઠા-ણપુરમા આવ્યા લાદગ્વા શુદ્ધી પચમીએ પર્યુષણા છે એમ પોતે જાહેર કર્યું ત્યાના સાધુ મલે તે વાત માન્ય કરી પણ રાજાએ માન્ય ન કરી રાજા આવક હતોને ? હા, છતાં આચાર્યનું કથન માન્યુ નહીં ડેવટ રાજાએ ચોથની કરે ! એમ ઠહ્યું, ત્યારે કાલદાચાર્યે ‘ એમ થાઓ ’ એમ જોડ્યા તેનું કારણ પર્યુષણા નશ્વકમા આવેલ છે, જે આ (રાજા)નું વચન માન્ય ન કરાય અને ઠદી આને પણ અરુચિ થાય તો હવે શુ થાય ? આમ ધાગીને ઠારણે ન છુટકે ચોથ કરવી પડી છે પણ ચલાવવા માટે કરી નથી એ ખીના તો નિગીથચૂર્ણિના પાઠ ઉપગથી સ્પષ્ટ જણાય છે

નિગીથચૂર્ણિને માનનારાઓએ નીચે લખેલ ખીનાઓ નિગીથચૂર્ણિમા સ્પષ્ટ બતાવેલ છે તે તરફ ધ્યાન આપવું જોઈએ—

૧ આવાઠ ચોમાસી પ્રતિક્રમણ આવાઠ શુદ્ધી પૂનમે બતાવેલ છે, ઓઢશે બતાવેલ નથી

૨ ઠાર્તિકચોમાસી પ્રતિક્રમણ ઠાર્તિકશુદ્ધી પૂનમે બતાવેલ છે, ઠાર્તિકશુદ્ધી ઓઢશે બતાવેલ નથી

૩ ઠાર્તિકવદી એકમનો વિહાર કરવાનો બતાવેલ છે, પણ ઠાર્તિકશુદ્ધી પૂનમનો સાધુઓને વિહાર કરવાનો બતાવેલ નથી

૪ પર્વમા પર્યુષણા કરવી બતાવેલ છે, પણ અપર્વમા પર્યુષણા કરવી બતાવેલ નથી

૫ ચોથને અપવ કહેવ છે પણ પર્વ કહે ન નથી
વસ્ત્ર રગનારને પ્રાચીન્નિત બતાવેલ છે પણ
વિધિ નથી

૭ પાત્ર પાત્ર દિવસની વૃદ્ધિ કરવી, કટપસ્થાપનમર્યાદા
બતાવેલ છે પણ મધની આજ્ઞાએ વિચ્છેદ ગયાની બીના
બતાવેલ નથી

આ ઉપર બતાવેલ સાત બાબતને ન માને, તે નિશી
ચૂષ્ણિને માને છે એમ કેમ કહેવાય?

નિગીથચૂષ્ણિમા તો ચોથ કેમ થઈ? એ શકાતું
અમાધાન ચરિતાનુવાદે કરેલ છે નિશીચૂષ્ણિઠારનો એવો
અભિપ્રાય નથી કે હવે બધાએ ચોથ કરવી ! અને ચરિ
તાનુવાદે જે બીના હોય તે વિધિવાદમા કેવી રીતે સમાવેશ
વર્ધ શકે? અપવાદબિદ્ધાતોને ઉત્તર્ગમા ન મુદ્રી શકાય
અપવાદ તે અપવાદ સ્વરૂપ ગહે, અને ઉત્તર્ગ-સૂત્રો તે
ઉત્તર્ગ-સૂત્ર સ્વરૂપ રહે આ મિવાય બીજી સાત ઉપર
બતાવેલ બીનાઓ નિગીથચૂષ્ણિમા છે તે તરફ કેમ ધ્યાન
દેવાતું નથી? એમા જે જે બીનાઓ બતાવેલ છે તે તે
શ્રદ્ધાપૂર્વક માન્ય થાય તોજ તે સૂત્રની ચૂષ્ણિમાની ગણાય
ચોતાને અનુકૂલ પડતું માનીએ તે મિવાય લેખ છતા પણ
ન માનીએ તો તે નિશીચૂષ્ણિ માની કેમ ગણાય? ઉપર
બતાવેલ સાતબીનાઓ નિગીથચૂષ્ણિઠાર લાવેલા છે તે ખાશ
ધ્યાનમા લેવા જેવી છે

પ્રશ્ન ૩૪-પછીથી ચાલી કેમ હશે ?

ઉત્તર-રાબળના આગ્રહથી ચોથની સવચ્છરી કર્યા
પછી શ્રી કાલકાચાર્ય તેજ શાલમા કાલ કરી ગયા પછીથી

તેમના શિષ્યોએ ચવાવેલ હોવી જોઈએ, પણ ક્યા હેતુથી ચહેલી તેનો કાંઈ પણ ખુલાસો દોઈ અન્યમા નથી

પ્રશ્ન ૩૫-શ્રીકાલકાચાર્યે રાબના કારણે કરેલ, ચોથ બધા ગરજોમા ચાલી કે કેમ ?

ઉત્તર-શ્રીકાલકાચાર્યે રાબના કેવાના કારણે કરેલ ચોથની સવગ્ધરી બધા ગરજોમા ચાલી નથી કિંતુ એમના પોતાના ગરજમા તેમના કાલ કરી ગયા પછી ચાલી છે તેમનો ભાવડહરે ગરજ છે તેમિવાચ સર્વ ગરજોમા ભાદરવા શુદ્ધ પચમીનીજ સવગ્ધરી ચાલતી હતી સર્વે ગરજોમા ચોથની સવગ્ધરી કરતા હતા એવો પ્રાચીન અન્યોમા દોઈ જગ્યાએ લેખ છે નહીં માટે ભાદરવા શુદ્ધ પચમીની સવગ્ધરી સર્વ ગરજોમા થતી હતી એ ચોક્કસ જાણવું

પ્રશ્ન ૩૬-અત્યારે આ બધા ચોથની સવગ્ધરી કરી રહ્યા છે તે ક્યારથી ?

ઉત્તર-અત્યારે બધા જનો ચોથ ની સવગ્ધરી કરતા નથી, પણ માત્ર તપગરજમા અને અરતરગરજમા થાય છે, અને તે પણ વિક્રમ સવત્ ૧૨૨૦ની સદીના અરસામા ચાલેલ છે તેના પહેલા એક ભાવડહરે ગરજમા કાલકાચાર્ય પછી ચોથની સવગ્ધરી થતી હતી તેમિવાચ સર્વ ગરજોમા ભાદરવા શુદ્ધ પચમીની સવગ્ધરી પ્રવર્તતી હતી

પ્રશ્ન ૩૭-વિક્રમસવત્ ૧૨૨૦ની સદીના વળતથી ચાલેલ છે તેની ગી ખાત્રી કે, ત્યારથી બીજાઓમા ચાલી ?

ઉત્તર-વિક્રમસવત્ ૧૨૨૦ની સદીના લગભગથી પહેલા થએલા આચાર્યોએ પોતાના બનાવેલા અન્યોમા ભાદરવા શુદ્ધ પચમીની સવગ્ધરી કરવાનું લાવેલા છે, પણ ચોથ

કરવાનું તેમાં નામ નિશાન પણ નથી એ ખાત્રી મમજવી
 દેવળ શ્રી કાલકાચાચના સતાનીયાઓ ચોથની સવચ્છરી
 ટરતા હતા તેમને મુકીને સર્વ જૈનોમાં લાદરવા શુદ્ધી
 પચ્ચનીની નવચ્છરી ચાલતી હતી

પ્રશ્ન ૩૮-શ્રીકાલકાચાચે રાજના આગ્રહથી ચોથની
 સવચ્છરી કરી તે સમસ્ત હિંદુસ્તાનના જૈનાચાર્યોએ
 સ્વીકારી, એમ આજના કેટલા એક મવેગી માધુઓ વિગેરે
 કહે છે તે કેમ ?

ઉત્તર-તે ખીના સાચી નથી, કારણકે તે હકીકત
 સાબીત કરવામાં શ્રીજૈનપૂર્વાચાર્યોના લેખ કોઈપણ પ્રાચીન
 જૈન ગ્રંથોમાં નથી તેમજ આપણે સ્વપુલ્લિધી વિચારવાનું
 કે તે કાલમાં આજની માફક ટપાલ, ટેલીફોન, રેલગાડી,
 મોટર, બાઇનિકલ, એરોપ્લેન-વિમાન અને વાયર્લેસ વિગેરે
 સાધનો પણ ન હતા, તો આખા હિંદુસ્તાનમાં મવ
 જૈનાચાર્યોને દુકા સમયમાં શી રીતે ખબર આપી હશે ?
 અને ની રીતે જાણ આપવા માટેનું થયા હશે ? આ ખીના
 કોઈ રીતે આપણી પુલ્લિધિમાં બેસે તેવી નહીં તેમ તે ખીનાનું
 પ્રમાણ કોઈપણ પ્રાચીન સિદ્ધાંતો કે ગ્રંથોમાં નથી, જેથી
 આપણે સ્વીકારી શકીએ, કિંતુ પછાણ પુરના મમજસથે
 તે વાત સ્વીકારી એવા અદ્ધર નિશીથચર્ચિના છે અને તે
 શબ્દો પણ શબ્દ, કારણકે-જે નગરમાં-એટલે પછાણપુરમાં
 રાજના કહેવાથી ત્રીકાલકાચાર્યને ચોથનીસવચ્છરી કરવી
 પડી તેમના અનુયાયીઓને પણ તે કરવી પડે એ ન ખતવા
 ચોચ નથી બની જાણએ ગચ્છોના જૈનાચાર્યોને શું કારણ
 પડ્યું હતું ? કે જેથી તેઓ જાણ ગચ્છવાલા આચાર્યો

ચોથની સવચ્છગી કરે? નીચમ તો જો છે કે જેને કારણ પડયું હોય તે કરે, તો તે બ્રાહ્મણી ગણાય તેમવલી બધા જૈનાચાર્યોના તે શ્રીકાલકાચાર્ય ગુરુપણુ ન હતા, કે જેથી બધા ગચ્છના જૈનાચાર્યો તેમ કરે તેમજ વત્રી શ્રીકાલ-કાચાર્યે ચોથની સવત્સરી ચલાવવા માટે કાઈ નરી ન હતી કે જેથી બધાએ ગચ્છના જૈનાચાર્યોને હુકમ કરી ચોથની સવત્સરી કરાવે? તેમણે તો ન છુટકે કરી હતી

પ્રશ્ન ૩૬—શ્રીકાલકાચાર્ય સમસ્તજૈનાચાર્યોના ગુરુ કેમ ન હતા? અચારે વિચરતાં સાધુઓને પૂછતા તેઓ-માથી કેટલાએક કહે છે કે સમસ્તજૈનાચાર્યોના ગુરુ હતા તેનું કેમ?

ઉત્તર—જો તેઓ કેતા હોય કે તે શ્રીકાલકાચાર્ય અમારા સર્વના ગુરુ હતા, તો તે શ્રીકાલકાચાર્યનું નામ પોતાના ગચ્છની પટ્ટાવલીમા પટ્ટધર તરીકે કેમ નથી? અને જો તેઓ કહે કે, છે! તો બતાવો! તમારી તપાગચ્છની પટ્ટાવલીમા પટ્ટધર તરીકે કેટલામા તે શ્રીકાલકાચાર્ય પટ્ટધર થયા છે, અને તેમની એટલે શ્રીકાલકાચાર્યની પાટે કોને ગણે છે? તે બતાવવું જોઈયે. શું બતાવે હોય તોને? વળી તેમને ગુરુ તરીકે માને તો તેમના ગચ્છની સમાચારી કરવી જોઈએ, તે સમાચારી ‘સુધર્માગચ્છપરીક્ષા’ મા આ પ્રમાણે પૃષ્ઠ ૩૬ મા બતાવેલ છે—

યુગપ્રધાન કાલિકસૂત્રિ, કહે તેહ ન વિચારે મને,
કાલિકસૂરિ કવણુગચ્છ થયો, કવણુ આચાર તિહો થાપાયો ૮૭
તાસુ ગચ્છ ભાવડકરો સહી, પચ્ચખાણુ વઢણુ તેહો નહિ,
મહેલો પડિહો મે ધરિયાવહી, સામાયકવિધિ પછે કહી ૮૮

પાખી ચઉમાસી ચઉદશે, કરે પજ્જસણુ ચઉથે રસે,
 કરે પ્રનિષ્ઠા જેણીવાગ, માટે નાદિ વિશેષ તેવાર ૮૯
 પહે- કકણુ ને મુઠ્ઠી, ખાનુબધ બહિરખી જડી,
 રનાન કરે બધે નવનહી, સદથ જુગલુ પહેરે સહી ૯૦
 ૬૦ વિલેપણુ રૂડા ગાત્ર, સઘ મધાતે કરે જનજન,
 માલારાપણ ને ઉપધાન, તે તો માને હોય નિદાન ૯૧
 મહાનિશીથ ન તે મદહે, શ્રાવડને ચરવતુ નવિ કહે,
 દિનપ્રતી દેવીની શુદ્ધ ચાગ, એથે દરી પ્રલગ વિચાર ૯૨
 યુગપ્રધાનકાલિકશુરતણા, કાઉમગગકરેચિહ્નુ લોગસ્મતણા,
 અતગ પઠિક્કમણે પુણુ જ્ઞેય, એવા બોલ ઘણા તિહા હોય ૯૩
 ન કરે બોલ ઘણા જે ઈસા, યુગપ્રધાન તિણે માન્યા ક્રીમા,
 એહ માહે જેહ ઠાઠે ખોડ, ઉભય બાદ માહે તે જોડ ૯૪
 નવિમા રી તેણે જિનવરઆણુ કાલિકસૂરિ કર્યા અપ્રમાણુ
 તો તિહા આરાધકપાત્રું કિશ્યુ, પકયા પ્રવાહ ન જાણે ઇશ્યુ ૯૫
 કેઇ કહે ઠહી શ્રી મહાવીર, કાલિકસૂરી હોથે ગભીર,
 તે એથે કરશે એ પર્વ, એ પણુ કટિપત ઉત્તર સવ ૯૬
 સુઃ ન કાલિકશુરનુ નામ, તો કિમ કહીએ પજ્જસણુકામ,
 જાણ હથે તે જોશે સૂન, પાપ બીરૂ ટાલશે ઉત્સૂન ૯૭
 પાટ મત્તાવીશમાહે નહીં, કાલિકસૂરી વિચારો સરી,
 જાવકરૂરાતણા ગચ્છ ટાલ, પાટ નાનમાહે મ નિહાલ ૯૮
 પણુ છે લોક કદાનજ ભર્યો, લીધા બોલ કહે અનુસર્યો,
 હોથે વિવેધી તે જાણશે, પોતાનો મત નવિ તાણશે ૯૯
 જિનજાપિત આગમ અનુચાર, કરે ધાપના સૂન વિચાર,
 તેહનણા સવિ સરશે કાજ, હેશે અવિચલપદનુ રાજ ૧૦૦
 ઉપર બનાવી એ પ્રમાણે તેમના ગચ્છની સમાચારી ન કરે

તેણે કાલકાચાર્યને ગુરુ તરીકે માન્યા કેમ ગણાય બોલવા માગથી ગુરુ ન માની શકાય

પ્રશ્ન ૪૦-મહાન જ્ઞાનાચાર્યો જેવા ઠે-શ્રીહરિભદ્રસૂરિ, શ્રીઅભયદેવસૂરિ અને ઠલિકાલમર્વજ શ્રીહિમચદ્રસૂરિ વિગેરે ગુરુ પચમીની સવત્સરી કરતા હતા કે ચોથની ? કેટલા-એક એમ કહે છે કે તેઓ ચોથની કરતા હતા તેમા ગુ સાચુ અમજવુ ?

ઉત્તર-તેઓ ભાદરવા ગુરુ પચમીની સવત્સરી કરતા હતા, છતાં પણ કોઈ કહે કે તેઓ ચોથની કરતા હતા તો તેમને ખૂબ જુલોઈ છે તમે ક્યા આધારે કહો છો ? તે અગધમા તેઓશ્રીનો લેખ જોઈ પણ અન્યમા છે ? તેઓનાં જનાવેલાં ઘણાં અન્યો છે તેમા કોઈ પણ અન્યમા ચોથની સવત્સરી કરવી એવો લેખ તેઓએ લખ્યો છે ? એવો લેખ તો તેમણે કોઈ પણ પોતાના જનાવેલાં અન્યોમા કરેલ નથી કિન્તુ તેઓએ પોતાના જનાવેલાં અન્યોમા ભાદરવા ગુરુ પચમીને માટે લખાણ કરેલ છે હવે વિચારવુ જોઈએ કે તેઓ ચોથ કરતા હતા કે પચમી ? નીચમ તો એવો છે કે જે કરતા હોય તે પોતાના અન્યોમા લાવે અને ન કરતા હોય તે ન લાવે એ ઉપરથીજ સિદ્ધ થાય છે કે તેઓ ભાદરવા ગુરુ પચમીનીજ આગધના કરતા હતા

પ્રશ્ન ૪૧-શુ હરિભદ્રસૂરિ પોતાના લખેલા અન્યોમા પચમીના દિવસે શ્રીપવ કરવાનું લાવેલા છે ?

ઉત્તર-હા, શ્રીહરિભદ્રસૂરિજી સ્વકૃત પચાગકળ અન્યમા ભાદરવા ગુરુ પચમીના દિવસે શ્રીપવ કરવાનું

લાવેના છે જુઓ જૈનધર્મ પ્રસારક સભા તરફથી છપાએલ
શ્રીપચાશક્તિ અન્યના પત્ર ૨૭૩ માં જાણીના છે જે કરતા
ઠાય ત લાવે ચોરે પચુપણા પર્વ ઠંવાનુ તેઓ પોતાના
ઠરેના ડોઈ પણ અન્યમા લાવેલા નથી

પ્ર. ૧૪-નવાગીટીકાકાં શ્રીઅસ્યદેવસૂરિ એથે પચુ-
પણા પર્વ ઠરું, એમ ડોઈ પણ જગ્યાએ લાવેલા છે ?

ઉત્તર-ના, તેનાથી ઉલટું બાદરવા શુદ્ધ પચ્ચમીના
દિવસે શ્રીપર્વ કરવાનુ લાગેલા છે જુઓ શ્રીસમવાયાગમૂત્ર
ટીકા પત્ર ૪૮૧ના (આગમમંભિતિવાલી આવૃત્તિ) તથા

પચાશક સમદશપચાશકસ્ય ગાયા- ' ચોડમ્માસુ
ક્ષોસો, સત્તરિ રાઈદિયા જહ્ણનાડ । થેરાણ જિનાગ પુણ
ણિયમા ઉક્ષોસજા સેધ ॥ ૩૯ ॥ વ્યાખ્યા-ચત્તારો માસ
સમાહુતાધતુર્માસ તદ્દય ચાતુર્માસ તથાયત્ । ઉત્કપ ઉરટ્ટટ્ટ,
આપાદયા કાર્તિકી યાવદિત્યર્થ । સત્તરિ રાત્રિદિયાન્યહો-
રાત્રાણિ યાવત્ । જય-યસ્તુ જયમ્ય પુન, માત્રશુક્લપચમ્યા
કાર્તિકા યાવદિત્યર્થ । કેપામય પચુપણાકરુપ્પ ઇત્યાહ સ્થયિ
રાણા સ્થયિરક્લિપકાના । જિનાના પુનર્જિતક્લિપકાના હુ ।
નિયમાદુદયતયા નિરપવાદત્વાત્તેવા । ઉત્કપેક પચોટ્ટટ્ટ
યય, ચતુમાસમયે-યય ॥ ૩૯ ॥

× ' સમણે મયય મહાવીરે ઘાસાણ સધોસઈ રાપ માસે
વશકેતે સતગિપઈ રાઈદિપઈ સેસેઈ ઘાસાગામ પજ્જોમવેઈ
ધૃતિ-સમણે ઇત્યાદિ પર્વાણા-ચાતુર્માસપ્રમાણસ્ય વર્ષાકાલસ્ય
સપિશતિરાત્રે પિશતિન્દિવસાધિક માસે વ્યતિક્રાતે પચા
શતિ દિનેન્વતીતેત્થિત્યર્થ સત્તયા ચ રાત્રિદિનેપુ શ્રેયેપુ
માત્રપદશુક્લપચમ્યામિત્યર્થ, વર્ષાકાલાસા વર્ષાધામ-વર્ષા
વસ્થાને ' પજ્જોસવેઈ 'તિ પરિવસતિ સર્વથાવાસ કરાતિ,

તિઆગમઅહોત્તરી અન્યમા પણ લાવેલા છે

પ્રશ્ન ૪૩-ઠલિઠાલસર્વેશ કુમારપાલનૃપપ્રતિબોધક પૂર્ણતલગચ્છીય શ્રીહેમચદ્રસૂત્રિ સ્વદૃત અન્યોના ઠોઈપણુ સ્થળમા ચોથના દિવસે ત્રીપર્વ ઠરવાનુ લાવ્યા છે ઠે ઠમ?

ઉત્તર-ના,ને ત્રીહેમચન્દ્રાચાર્યે પોતાના કરેલ ઠોઈપણુ અન્યમા તે ખીના લાવેલા નથી, અને જો ઠોઈ કહે ઠે-લાવેલા છે તો તેની પામે તે અન્યનુ નામ તથા તેનુ અધિકાર પૂછી બાણી લેલુ જોઈયે મોઢાની વાત ન ચાલે, લેખ હોય તોજ પ્રમાણુ ગણાય હાલના સમયમા મોઢાના ગપ્પા બહુ ચાલ્યા કરે છે

પ્રશ્ન ૪૪-‘વડાઠલપનો ઠકકરીને વીગ્વળાણુ ગુણી-જેલ’ એમ પ્રભુ સ્તુતિમા જોલે છે, તે ઠોઈપણુ શાઅમા હશે?

પચાશતિ પ્રાક્તનેષુ દિવસેષુ તથાવિધવન્ત્યમાબાદિકારણે
સ્થાનાન્તરમપ્યાધયતિ ભાગ્નપદશુક્લપેચમ્યા તુ શૃક્ષમૂલાદાયપિ
નિવસતીતિ હૃદયમિતિ ॥

† ચતુરતમ્ આગમઅહોત્તરિકામા-‘આવસ્તયાદ્ધરણ,
દૃષ્ટા મિચ્છાદ્ દસવિદ્યાયમ્ । ચિદ્ધરણપદિલેહણ, સ્ત્ર
ચ્છરણપદ્યપન્થતિહી ॥ ૧ ॥ હૃદયતિહીજ ઠયણા, ઘિળયાદ્
સુમાદુમાણવાણાણ । इत्यत्र का? आचरणा, चलद्युक्ति का?
विद्वावेइ ॥ ३ ॥ इति

અર્થાત્—આવસ્થાદિ ક્રિયામા ઇન્દ્રિયગિન્દ્રિય પ્રમારની
સામાચારિમા, ચત્યવલ્નમા, પતિતેલુમા, નક્ષત્રીપર્વમા, પર્વતિથિ
જોમા, ઉત્યતિથિની સ્થાપનામા, મિનયાદિકમા, સુસાધુને માન દેવા
કરવામા, ઇત્યાદિ કાર્યોમા, આચરણા તે સી? એમા તે બનજુદિની
સી? હોની આવે છે ૧ ૧ ॥ ૨ ॥

ઉત્તર-ના, તે ણીના સિદ્ધાન્ત-શાસ્ત્રોમા જોવામા આ વેદ નથી હમણાના મુનિ-ચતિયોએ વિચાર્યા વિના જોડિ નાજો ન છે, કારણ કે આ સૂનનું નામજ કલ્પસૂત્ર છે કાઈ તેનું નામ વૃહત્કલ્પસૂત્ર નથી વૃહત્કલ્પસૂત્ર તો જુદોજ છે તો પછી કે પની અદર વૃહત્કલ્પ ક્યાથી પ્રવેશ કરી ગયો મતલબ કે કલ્પ તે વૃહત્કલ્પ શીગીતે ણી શકે ? અને કલ્પ શબ્દે મુ રીયોનો આચાર એ પ્રમાણે વૃત્તિકારો અર્થ કરે છે તો પછી જિનચરિત્રોને વૃહત્કલ્પ શીગીતે કહી શકાય ? આ બવી ણીના વિચાર તેને મગજય તેવી છે

પ્રશ્ન ૪૫-દોઢ મામધર, માસધર, પક્ષધર એ વિગેરે ધર્મોની પ્રથા જે આવી છે, તેનો લેખ શાસ્ત્રોમા હશે કે ?

ઉત્તર-તેનો લેખ શાસ્ત્રોમા જોવામા આવેલ નથી પણ અઠ્ઠાઈયોનો લેખ શાસ્ત્રોમા છે, અને એ પ્રથા તો પાછલથી ચાલેલ છે બોલા લોકોને એ મળધી વિચાર દોતો નથી તેઓ તો એમજ મગજે કે જાણુ શાસ્ત્રોથીજ ચાલે છે

પ્રશ્ન ૪૬-અઠ્ઠાઈયો કેટલી ? તેમા શાસ્વતી કેટલી ? અને અગાસ્વતી કેટલી ?

ઉત્તર-†શ્રીજીવાભિગમસૂત્રમા અઠ્ઠાઈયો ચાર બતાવેલ

† જીવાભિગમસૂત્રે- તત્યજ વહયં મયજ વહ- ધાનમેતર- જોઈમિયથેમાણિયા દેવા તિર્હિ ચરમામિપદિ પન્નોસવળાપમ (અળેસુ વહસુ જિજ્ઞાસમજાણિરુલ્લમજાણુવ્વપત્તિપરિનિવ્ધાજ માઈપસુ ય દેવજ્જેસુ ય દેવસમુદપસુ ય દેવમમિર્હેસુ ય દેવસમઘાપસુ ય દેવવઝોયજેસુ ય પગંતઝા સદિતા સમુ ધાગઝા મમાજા પમુદય પઝીલિયા) અઠ્ઠાદિમામ્મો મહા મદિમામ્મો વરેમાજા પાલેમાજા સુહસુદેજ વિહરતિ † ।

છે ત્રણ ચોમાસીની અને એક પર્થુષણાની એટલે ૧-આ-
પાઠ શુદી પૂનમની, ૨-કાર્તિક શુદી પૂનમની, ૩-કાલશુદી
શુદી પૂનમની અને ૪-ભાદરવા શુદી પચમીની આ ચાર
તિથીપર્વમાં ચારે નિકાયના દેવતાઓ પોતાના સુખચેતને
મુદ્રી શ્રીનદીચર દ્વીપે જઈ શાસ્વતા જિનેશ્વરની પૂજા,
મહિમા ચોરણવ વિગેરે ઠગી ધર્મની મહિમાકરે છે સદાના
કાલમાટે નીચમ પરમાત્માએ શ્રીજીવાભિગમમૂરમા ખતાવેલ
છે અને આચોમાસની અઠાઈ તથા ચત્રમાસની અઠાઈ એ બે
અઠાઈઓ પછીના આચાર્યો લાવેલા છે અને તે શ્રીઉત્તરા-
ધ્યયનસૂત્રની ટીકામાં છે અને તેને ગામ્વતી તરિકે માને
છે પણ તેનો લેખ આઠ અઠાઈની માફક ખુલ્લો પાઠ કોઈ
મિદ્ધાતમા નથી એમ છ અઠાઈઓ ગણાય છે

પ્રશ્ન ૪૭-ચોથ કયાં પછે જીને વર્ષે પચમી થાય
નહી ઠેટલાએઠ એમ ઠહે છે કે એક દિવસ વધી જાય
તે કારણને લીધે શ્રીકાલિદાસચાર્ય જીને વર્ષ પચમી ઠરી
નથી, તો તેનું કેમ?

ઉત્તર-એ એમનું કહેવું ઠીક નથી, કારણ કે શ્રીકાલિ-
દાસચાર્ય તો તેજ માલમાં ઠાલ કરી ગયા છે જીનપયુષ-
ણાપવ શુદી તેઓ ગણ્યા નથી, અને એક દિવસ વધી જાય
એની યુક્તિ કરવી તે પણ બ્યાજળી નથી કારણ કે દિવસ
વધી જવાના ભયથી જો નજ થાય તો પ્રાચી વિક્રમ સવત્
૧૯૫૦ ની માલમાં પેટલાદ ગામમાં મુનિઆણુદમાગજી
વિગેરે ત્રીજની સવન્ઝરી કરી હતી, અને એ મિવાય
ગધેસ્થલે જૈનોમાં ભાદરવા શુદી પચમીની સવન્ઝરી થઈ
હતી તો હવે ત્રીજ કરવારને સદાય ત્રીજ ઠરવી જોઈયે,

ઢારપુ કે ચોથ કરે તો એક દિવસ વધી જાય અને અન તાનુષધિ દોષના ભાગીદાર થવું પડે માટે ત્રીજજ કરવી જોઈએ, પણ તેમ કરતા દેખાતા નથી તો હવે તેમને અનતાનુષધિ લાગવું જોઈએ અને તે વળતે સર્વત્ર પથમીની સવચ્છરી કરનારાઓએ દરવરસે પથમીનીજ કરવી જોઈએ તેમ પણ થએલ નથી માટે એતો એક જામમા નાખવાની મુનિ છે અને જો એમજ હોય તો “લાદરવા શુદ્ધી પથ મીની રાત્રી આલગવી નહી” એમ મૂનમા સૂતકારે લખે છે, તે નીચમ ઢેમ રહી ગઢે? એ પણ વિચાર કરવો જોઈએ જે ઢાઈ ઢારણે કરાય તે સદાને માટે હોય નહિ, અને જે સદાને માટે હોય તે કારણિક પણ ન ગણાય આ વાતતો ખરાખર સમજી ચકાય તેવી છે જિનવચનાનુસારે વિચાર કરે તે સમજી શકે તેમ છે

પ્રશ્ન ૮૮-શ્રીકાલકસૂરિ ણીજે વરસે પથમીના શ્રીપવ કરે તો તેમને અનતાનુષધી થાય?

ઉત્તર-અનતાનુષધી કોને થાય? જે દેવસી, રાઈ, પખખી, ચોમાસી અને સવચ્છરીમા પણ ન ખમાવે અને કષાય વએલ હોય તેને તેમજ રાખે તેને અનતાનુષધી થાય કાલકસૂરિ આચાર્ય તો પ્રતિજ્ઞમણ રાજ કળતા હતા

“જે મે કેદ કસાયા સવ્ય તિવિહજ રામેમિ”

આ પાઠ આચરિય ઉવજાવમા આવે છે એ પ્રમાણે ખ માવનારને અનતાનુષધો રીરીતે થાય તે વિચારજો

પ્રશ્ન ૪૯-ગીતાર્થ આચરેલી કઈ આચરણ પ્રમાણ?

ઉત્તર-મમથ ગીતાર્થ લાલાલાજી જાણી સ્વસમુદાયમા સાધુઓના હીતાહીતને માટે જે જે આચરે તે તે પ્રમાણ

ભૂત થાય, પણ કાલક્રમુરિયે તો રાબ્દનુ વચન ગયવાની ખાત-
રજ ન 'ડુટકે' ઠરેલ છે, તેમા સાધુઓનો તો ઠાડ પણ હીત
ગહેલ નથી માધુઓનો હીત તો શ્રીમહાવીરપ્રભુની પરપ
રાનુગત શ્રીપર્વ આગમવામાજ છે પચમીને છાડીને ચોથ
આગમન ઠરવાથી અધિક લાભ જેવું જણાતું નડી સદા
તેમજ વર્તવા માટે આચાર્યની આજ્ઞા પણ નથી ને આજ્ઞા
હોય તો યતાવવી નેડજે

પ્રશ્ન ૫૦-કેટલાએક એમ કહે છે કે શ્રીવીરભગવાન
લાખી ગયા છે કે-ઠાલકાચાર્ય થયે અને ચોથની મ વત્તમી
ચલાવશે એ પ્રમાણે પરમાત્માએ કોઈપણ મૂનમા દ્વરમા-
વેલ ઈ ? અને પ્રભુએ કહેલ છે એમ જે કહે છે તે બીના
સાચી હશે ?

ઉત્તર-શ્રમણ ભગવાન શ્રીમહાવીરસ્વામીએ પ્રજાશ
ઠરેલ આગમ વાણી તેમા આ બીના બીવકુલ નથી હાલમા
પરમપૂજ્યતરિકે મનાતા ૪૫ આગમ સૂત્ર-મિદ્ધાતો છે,
તેમા કોઈ જગ્યાએ પ્રશ્નમા પૂછેલ હકીકત આવેલ નથી
શ્રીભગવતની વાણી હોય તો સૂત્રોમાજ હોય મૂત્ર મિવાય
ભગવતની વાણી હોય નહી અને સૂત્ર સિવાયની વાણીને
શ્રીભગવતની વાણી કહી મકાય નહી એતો પેલા પક્ષી
શ્રદ્ધા યવીજ નેઇયે સૂત્ર મિવાયની વાણી માગ તમારા
જેવા ઈશ્વર્ય દષ્ટિગંજીએ પ્રભુના નામે ભેડી ગઢેવાને
ભગવતની વાણી તરિકે માની લડજે તો સૂત્ર-મિદ્ધાતનો
ખટુમાન પડી ડયા ગ્હો દીવાલીકટપનુ નામ લે છે તે
કેમ ? દીવાલીકટપના કર્તા ઠાડ ભગવાન યોડાજ છે તેમજ
વલી દીવાલીકટપ એક નથી જુદા જુદા આચાર્યોના કરેલા

છે અને તે પણ દીવાલીકંપો ધીકાલકાચાર્યના પછીના કાલમાં થએલા આચાર્યોના બનાવેલા છે અને તેમાં એક સંખ્યા મનતી હકીકત પણ નથી એવા દીવાલી કંપોને ભગવાનના હેવા ટેમ માની ગકાય પોતે માની લીધેલ વસ્તુને નાત્ય ઠેરાવવા માટે પરમાત્માનું નામ લઈ કહેવું કે એતો પ્રભુએ પ્રકાશ કરેલ છે, આથી તો મોટા પાપને ભાગીદાર થવાય છે પરમાત્માને તે જીના પ્રકાશિત કરવી હોત તો શ્રીભગવતીસૂત્રમાજ કરત, ત્યા પ્રસંગ છે છતાં ૫૫૫ ત્યા તે જીના છે નહીં માટે તમારે ચોક્કસ સમજવું કે પાછલના આચાર્યોએ પોતાને અનુદ્ધલ પકડી બાળતોને પ્રભુના નામે બેઠી નાખેલી છે

પ્રશ્ન ૫૧-પહેલા તથા છેલ્લા તીર્થકળના સ્થવિર-કપિ માધુઓને ચોમાસી તથા પચુપણા ક્યારે કરવી ?

ઉત્તર-પ્રવચનમારોદ્ધારમાં પહેલા તથા છેલ્લા તીર્થ-કરના સ્થવિરકપિ મુનિઓ ચોમાસી પૂનમની ઠરે અને પચુપણા બાદરવા શુદ્ધ પચમીના કરે આ પ્રમાણે પ્રવચનસારોદ્ધારમાં જતાવેલ છે એટલે આપાટી પૂનમ તથા કાર્તિકી પૂનમ ચોમાસી માટે કહેન છે પણ ચૌદશ ચોમાસી માટે કહેવ નથી તેમજ પચુપણા બાદરવા શુદ્ધ પાચમના કહ્યા છે પણ ચોથના કહ્યા નથી

૧ પ્રવચનમારોદ્ધાર પૃષ્ઠ ૧૮૫ (સુરત લે લા)

ગાથા—ચાંડમાસુક્લાસો, મત્તરિ રાદિયા જહસોડા યેરાણ જિણાણ પુણ, નિયમા ઉક્કોસજો ચેવ ॥ ૬૨૮ ॥ વ્યાહયા-ચ તુર્ણા માસાના મમાદારશ્ચતુર્માસ તદેવ ચાતુર્માસ તદ્યાવ દુસ્કર્ય ઉત્કૃષ્ટ પર્યુષણાવત્પ, આષાઢપૂર્ણિમાયા વાર્તિક પૂર્ણિમા યાવદિયર્થ જઘમ્ય પુન મત્તરિ રાત્રિન્દિયાનિ-

પ્રશ્ન ૫૨-જે ઢારણિક તે અપવાદ કહેવાય, તો તે અપવાદ નિગતર સેવાય ખરા ?

ઉત્તર-ન સેવાય, અને જે સેવે, તો તેને શાસ્ત્રકારોએ પ્રાયશ્ચિત્ત બતાવેલ છે જેમ બુદ્ધો નિગીયસૂત્રમા કહેલ છે કે 'અપર્વમા પન્નુસણ્ણ કરે અને પર્વમા પન્નુમણ્ણ ન કરે તો તેને આર શુકલ પ્રાયશ્ચિત્ત આવે' પણ હમણા તો કારણિક કે અપવાદ કોને કહીએ તેનો ખ્યાલ થોડાનેજ હશે પણ તો અધપર પગળ ચાલે છે સમજીને પ્રવૃત્તિ કરનારા વિન્દા બોવામા આવે છે

પ્રશ્ન ૫૩-તીર્થ ઢરની આજાને છોડી અપવાદ માર્ગમા લાગે તેને શુ ગેરલાલ થાય ?

ઉત્તર-તીર્થ ઢરની આજાને છોડી અપવાદ માર્ગમા લાગેલા વિનાશને પામે છે, સત્કારને વધારે છે, જિન-આપ્તા તણ અપવાદ માર્ગે ચડેલા સાધુઓના મયમધર્મ સ્તુતધર્મ આદિ શુભો નાશ પામે, પરિણામે દુર્ગતિ થાય જ્યાં અપવાદ ત્યાં પ્રાયશ્ચિત્ત બતાવેલ છે, તેવી પ્રવૃત્તિ-ઓને આધારણુપણે કોઈ પણ વ્યક્તિ આચરી શકે નહીં, અને જે તેવી પ્રવૃત્તિઓ આચારમા મુકી શક્ષતિ હોય તો આવા ભયકર પ્રાયશ્ચિત્ત શુ કરવાને ? તેથી અપવાદને ધોરી માગ ઢરવા મથનારા અને તેને અનુસરનારા જિન

મહોરાત્રાણિ માદ્રશુક્લપચમ્યા વાર્તિકપૂર્ણિમા યાચદિત્યર્થે,
કેવામય પર્યુપજાકલ્પ इत्याह-स्यविराणा-प्रथमपश्चिमजिन-
सम्यधिस्थविग्गल्पिकमाधूना जिमाना पुन-पूर्वातिम-
तीर्यकृजिनकल्पिकाना नियमात् निश्चयेन उत्कृष्ट पय-मा-
सचतुष्टयप्रमाण पय पर्युपजाकल्प निरपवादत्वात्तेषामिति

આજ્ઞા ॥ બહાર છે વાચો શ્રીચેનો લેખન " આર્યરક્ષિત
સરિના નબધમા પચકટપચૂર્ણિ —

‘તે મૂલમૂલં ઠજ્જિઝ્ઞ સહાસુ લગ્ગા જહા વહો મૂલે
વિણદ્ધો પાણ્ણ પદ્ધિઓ વિણસ્સદ્દ એવ તેવિ તિત્થપરાણ મુત્તુ
અવગાદ્ પદે લગ્ગા’

ભાવાર્થ-તે મૂલ સૂત્રને છેડીને શાખાએ વધોડા
છે જેમ વડ મૂલમાં નાશ પાગીને થડના આધારે ઉભેલા
નાશ પામે છે તેમ તે પણ તીર્થધરની આજ્ઞાને છેડીને
અપવાદ માર્ગમાં લાગેલા પણ નાશ પામે છે” વહી પણ
વાચો આ લેખન “પચકટપચૂર્ણિ —જે ઠોઠ વડ મૂલમાં
ખવાઈ ગયો હોય છતાં થડમાં મારો ફેળાય છે તે ફેટલો
વખત ટ-વાનો ? અર્થાત્ જો વડનો નાશ થવાનો એટલે
શ્રીતીર્થકર્મની માજાને તથા અપવાદ માગે ચડેલા જોવા
સાધુઓના મધ્યમધર્મ, અને સત્યનિષ્ઠા આદિ ગુણો નાશ
પામવાના અને પશ્ચિમામે દુગતિજ વધાની

આ પ્રાયશ્ચિત્તને આગે એક વાત વધારે મમજવાની
જરૂર છે જે જે પ્રવૃત્તિઓ માટે શાસ્ત્રકારે આવા ભયકર

* જૈન પત્ર પુ ૨૬, અ ૩૪, પ ૬૨૧ માં ‘સસને
ચાહતા હો તે નેને-જનો સીમર કરો લે બીપાટણ જૈનપુસ્ક
મધ તરફથી શા કેશવનાન મગનચદ તે લેખનો, ભાગ.

† જૈન પત્ર પુ ૨૬, અ ૩૪, પ ૬૨૧ માં ‘સસને
ચાહતા હો તે નેને-જનો સીમર કરો લે બીપાટણ જૈનપુસ્ક

પ્રાયશ્ચિત્ત ઘટાવ્યા છે તે સર્વ પ્રવૃત્તિઓને શાસ્ત્રને પ્રમાણિત માનનાર કોઈ પણ વ્યક્તિ કદી આચરી શકે નહો, તેવી પ્રવૃત્તિઓને પણ સાધારણપણે આચારમા મુકી ગણતી હોત તો પછી તેને માટે આવા ભય ડર પ્રાયશ્ચિત્ત ગાને ? તો પણ શાણા શાસ્ત્રદારે આવી પ્રવૃત્તિની પણ જે ધાણુ જોઈ અને તેને પણ લગતો અપવાદ દર્શાવ્યો અપવાદ દર્શાવ્યા પછી શાસ્ત્રદાર સમજ્યા કે ગળેને આ અપવાદ જ ધોરી માર્ગ ના ન થને ? એ માટેજ એમણે ઉમેયુ કે કોઈ મહા ધર્મા આવો અપવાદ જોઈને અને એકાદ પ્રાચીન દાખલાને જોયે વહીને આ અપવાદને અનુમરગે તો તે અનુમરનાગ અને તેની પચાચત ડરનારા જિન આજ્ઞાની બહાર છે એઓના અયમ ધર્મનો નાશ થશે વિગેરે બધી હકીકત જણાવી છે વળી એ અપવાદને અનુમરવાનો અધિકાર પણ ડાઘ બધાને નથી આપ્યો, એ તો કોઈ અતિશયજ્ઞાની (અવધિ જ્ઞાનીની કોટીના આગ્નિ-શીલ વિવેકી સત્યનિષ્ઠ) એવા માધુ પુરુષોનેજ હોઈ શકે

આવા અપવાદો તો શાસ્ત્રમા અનેક છે, તો શુ એ અપવાદનું નામ લઈને કોઈથી એને અનુસરાય ખર ? આજના સાધુઓ તો અહમિદ રહ્યા એટલે ભાગ્યેજ તેઓ આવી બાબતો વાચે કે વિચારે જે તેમ ન હોય તો આણુ હંડહંડતું જુઠાણું આ વીસમી સદીમા ધોળે દિવસે કેમ નભાવી લે ?

આવી હકીકત ઈઈ એક જગ્યાએ છે એમ નથી, પણ પચકટપભાષ્યમા પણ આ વિષે વિગતથી જણાવેલું છે આ ઉપરાંત મંથસુત્ર^૧ અને પ્રવચનસારોદ્ધારમા પણ આ

વાત નોધાએલી છે” શાસ્ત્રકારો તો વારંવાર કહે છે કે
 “જાણાણ ધર્મ” પ્રભુ આશાએ ધર્મ છે તે માત્ર યોગી
 જવાથી ગર્વ મિદ્ધ વાય નહી, જિનેશ્વરની આજ્ઞાને
 આપી. થઈ પ્રવૃત્તિ કરાય તોજ કાર્યસિદ્ધ વાય, ત્યા
 સ્વરૂપાત્મક ગમ આવતું નથી આત્માર્થી વિરલ હોવાજ
 આ હુલસ ઠાવમા જિનઆજ્ઞાને આધીન રહી આત્મ
 ઠાવણુ માધી ગઈશે

પ્રશ્ન ૫૪-એક દિવસ વધી બાય તો અનતાનુબધી
 થાય માટે પચમીના પચ્ચુસણુ કરે તે પાચમી નરકે નય,
 એમ આજના કેટલાક દુરાગ્રહી આચાર્યો કહે છે તે કેમ?

ઉત્તર-એક દિવસ વધી જવાનો કહે છે તેતો કેવલ
 કુસુમ્તિ છે વ્યાયની જાણામા શાસ્ત્રકારો દરમાવે છે કે-
 જેની ગાયે કપાય થયો હોય તો તેને ખમાવવુ, એમાજ
 ધર્મનુ સા છે, માટે વારંવાર ખમાવવુ ૧૫ દિવસમા
 ન ખમાવે તો પ્રત્યાખ્યાની કપાયમા ગણાય, ચાર માસમા
 ન ખમ વે તો અપ્રત્યાખ્યાની કપાયમા ગણાય અને બાર
 માસમા ન ખમાવે તો અનતાનુબધી કપાયમા ગણાય
 અને તે પ્રમાણે તે હોવાની જાતિઓ થાય માટે વારંવાર
 ખમવુ અને ખમાવવુ એમાજ સાર છે, જુઓ શ્રીકૃષ્ણસૂત્રની
 સાધુચમાચારીમા જણાવેલ છે કે-

“સ્વમિયન્ સમાપિયન્ ચસમિયન્ ચસમાવિયન્ ।
 જો ઉસમદ તસ્મ અતિ આરાહના, જો ન ઉસમદ તસ્મ
 નતિ આરાહના । તમ્હા અપ્પણા વેદ ચસમિયન્ । સે
 કિમાદુ મતે ? ચસમમારં સુ સામણ ”

અર્થાત્-‘ખમલુ અને ખનાવલુ, ઉપશમલુ અને ઉપસમાવલુ
 જે ઉપશમે છે તે આરાધક છે અને જે ઉપશમતો નથી તે
 આરાધક નથી માટે સ્વયં પોતે ઉપશમલુ ભગવત્ । આતુ
 શું કારણ ? કારણ એકે-ઉપશમ એજ વિરતિભવનનો
 સાર છે ’ સિદ્ધાંતમા તો આમ છે હવે જરા વિચાર
 કરો કે આજકાલ ચાલતા સાધુઓના ઝગડાઓમા કયાયની
 બહુલતા દેખાય છે કે ? પરસ્પર ખમાવવાનું સુએ છે ?
 એક ગરબના એક સમુદાયના એકજ ગુરૂના નામને ધારણ
 કરનારાઓમા ઝેરવેર કેટલો ? ‘માઝ કે મર’ ક્રૂર એટલોજ
 તે પ્રત્યક્ષ છાપાદારા વિગેરેથી સહુ ડોઈને જોવામા આવે
 છે હવે તે કયાયને જો શ્રીપદપણા જેવા પવિત્રપર્વમા શુદ્ધ
 અત કળણથી ખમાવતા હોય તો આટલા વર્ષોથી ચાલતો
 આવેલ ઝેરવેર રહે ખરો ? નજ રહે આ રહસ્યને
 ભુલો ગયા, માત્ર પચમી કરવાથી એક દિવસ વધી
 જાય અને અનતાનું બધી થાય એવી ખોટી મુક્તિને
 ધારણ કરે છે, અને લોળાલોવોને પોતાની માયા
 જાળમા ફસાવે છે પચમી ઠરવાથી પાચમી નરકમા જવાનું
 હોય તો નરકમા જવાના કારણો શાસ્ત્રકારોએ બતાવેલા
 છે-‘ મહાઆરણી, મહાપરિગ્રહી, રોદ્રધ્યાની, માસભક્ષી,
 પરશ્વીગામી વિગેરે ’ તેમા આ પણ કારણ બતાવવું જોઈયે,
 તે તો બતાવેલ છે નહીં, તો શાસ્ત્રકારો ભુલ્યા કે આજના
 જમાનાના નામધારી આચાર્યો બુ-યા ? ઉત્સુત્રની પડપણાઓ
 કરીને માઠીગતિમા જવાના તેઓના આ ચિન્હો છે
 શીઘ્રરવિજયસૂરિજેવાઓ પ્રતિપાદન કહે છે કે-‘ આપણે
 વૃદ્ધ પરપરાથી ચોથકાળે છીએ પણ પચમીને વિરાધવી

નહી ' એમને શુ એ જ્ઞાન નહી થયુ હોય? કે ' પચમી-
આરાધે તે પાચમી નરકમાં જાય ' પૂર્વાપરનો વિચાર
દુરાગ્રહીયોને હોતો નથી નહી તો આવી પરપણા થઈ
શકે- નહી શ્રીભદ્રબાહુસ્વામીએ આવશ્યકનિર્ણયિમા
ફરમાવેલ છે કે- “ દિતિ વસાયા મયમર્જત ” અર્થાત્
કયાયો અનત ભવ આપે છે, માટે તેઓનો વિશ્વાસ કરવો
નહી વર્તમાનકાલના કેટલાએક નામચીન સાધુઓમાં આ
વાત જાણે વિમારે ન પડી ગઈ હોય એમ તેઓના વર્તન
અને ભાષણથી જણાય છે જાદરવા શુદ્ધ પચમીની
આરાધના કરનાર પાચમી નરકમાં જાય તો અગ્યારમાસની
અગ્યાર પચમીની આરાધના કરનાર કેટલામી નરકમાં
જાય? તેનો પણ વિચાર તો થવો જોઈએ, પણ તે પૂર્વા
પરનો વિચાર આને કયાથી, અને જો આવે તો આણુ
મોલાય નહી આનંદધનજી મહારાજે કહ્યું છે કે-

“ પાપ નહી કોઈ ઉત્સવ ભાષણ જીસો, ધર્મ નહી કોઈ
જગસત્ર સરિલો । સૂત્ર અનુસાર જે ખવિરુ કિરિયા કરે,
તેહનો શુદ્ધ ચારિત્ર પરલો. ધાર૦ ॥ ”

અર્થાત્—જિનવચન વિરૂદ્ધ ભાષણ સમાન કોઈ પાપ નથી,
અને જિનવચનની આરાધના સમાન કોઈ ધર્મ નથી,
એથીજ સૂત્રના અનુસાર જે લબ્યજીવ ક્રિયા-ધર્મઅનુષ્ઠાન
રે તેહનો શુદ્ધ ચારિત્ર જાણો, મતલબકે તેનું કટ્યાણુ
થાય છે વની જુઓ આ શ્રીઅજિતશાંતિસ્તવમાં દહેલ છે—

“ જદ્દ ઇન્છહ પરમપય અહવા કિર્તિ સુવિત્થદ મુરને ।
તા તિલ્લમુદ્દરને, જિનવયને આયર કુણહ ॥૪૦॥ ”

અર્થાત્—જો તમે પરમપદ-મોક્ષને ઈચ્છતા હો ! અવધા
જગતમા વિસ્તારવાલી કિતિને ઈચ્છતા હો ! તો ત્રણ
હોડના ઉદ્ધાર કરવામા સમર્થ જે જિનવચન તે પ્રતે
આદર કરનારા થાઓ ! ! પણ ગરુ મતનો ઝઠાગ્રહ હોય
તો જિનવચનની પ્રાપ્તિ થાય નહી અને જિનવચનની પ્રાપ્તિ
મિથ્યા જિનવચનનો પ્રગણ કરી યકાય નહી, ભલેને આચાર્ય
હોય તોપણ જિનવચનથી વિરુદ્ધ પડપણા ઢરનારને આચાર્ય
તરિકે માનવાની પણ મનાઈ કરવામા આવેલ છે જુઓ
શ્રીમહાનિશીથ આદિ મિદ્ધાતોમા બતાવેલ છે કે—

“ તિલ્થયર સમો સ્વરિ, જો સમ્મ જિણમય પયાસેડ ।

આળા અડકમતો, સો કાપુરુસો ન સપ્પુરુસો ॥૧॥ ”

અર્થાત્—તીર્થંકર ભગવાન સમાન આચાર્ય, તે કે જે સમ્યક્
પ્રકારે જિનેશ્વરના મિદ્ધાતનો પ્રગણ કરે જિન આણાને
ઉલ્લંઘન કરતો આચાર્ય હોય તોપણ તેને કુપુરુષ મનજવો
પણ સુપુરુષ ન બણવો, એટલે સત્પુરુષની પતિમા ન ગણવો
શાઓમા એ પ્રમાણે બતાવેલ છે કાર્ધપણ કારણયોગે
અપવાદે “ સત્તરાધિસે કલ્પદ્વિ, ” અર્થાત્ ભાદરવા શુદ્ધી
પચમીના પહેલા કારણયોગે વદ્યે, પણ ભાદરવા શુદ્ધી
પચમીની રાત્રિઓલગવી વદ્યે નહી આ પ્રમાણે શ્રીકલ્પ-
સૂત્રમા વચન છે તેથી જ્યારે જ્યારે કાર્ધ સબલ કારણ
હોય તો તેવારે તે કરી યદે એટલાજ નાદે મિદ્ધાતમા
અપવાદ બતાવેલ છે એક દિવસ વધી જવાની સુક્તિથી
અપવાદનેજ જો બાઝી પડિયે તો ‘ તે રાત્રિ ભાદરવા શુદ્ધી
પચમીની ઓલગવી વદ્યે નહી ’ એ સૂત્રવચનની માન્યતા

કયા રહી ઠારણ્યોએ પેલા પણ મહા-પુરુષોએ કરેલ છે.
ઠારણ્યવિના તો પાછો જે સૂને માર્ગ જતાવેલ હોય તેજ
પ્રમાણે કરે-ચાલે, એમ ચોકચ મમજલુ એક દિવસ વધી
જવાનું જે કહે છે તે તો ડેવન યુક્તિ છે

પ્રશ્ન ૫૫-અનુર્થીની સિદ્ધિ માટે તિથોગાલિ પયનાનો
પુનાનો આપે છે, તેનું કેમ ? તે શુ બ્યાજળી છે ?

ઉત્તર-ના, ઠારણ્યકે તિથોગાલિપયન્નામા અનુર્થીની સિદ્ધિ
માટે મૂનમા કશુએ લખાણુ નથી જે કદી કોઈ પ્રતમા હોય
તો તે પ્રત્યેક થયેવ ગાથાઓ સમજવી પણ મૂવની નથી
પાછતથી કોઈએ ઉમેરી હીધેલ છે, એમ મમજલુ જુઓ
તે ખીના કટપસૂત્રની કિરાણાવતી નામ ૧૧ ટીકા (ભાવનગર
આત્માનંદ મહા તરફથી પ્રગટ થયેલ આવૃત્તિ) પત્ર
૧૩૧ મા ૬૫૯ ખુલાસો કરેલ છે-

“ નિંચ સદેહવિપૌપખ્યા-

તેણડ પ્ર નવસર્ણિ સમઈ- ક્તેર્હિ વદ્ધમાણાઓ ।

પજ્ઞોસવળ ચરત્યો કાલગમ્તીર્હિ નો ઠવિઆ ॥૧॥

વીસર્હિ દિનેર્હિ કપ્પો પચગ દાણીઈ કપ્પ ઠવણાય ।

નવસયતેણડર્હિ બુન્નિઝના સધ આણાઈ ॥૨॥

સાલાહણેણ રન્ના સગાઈસેણ કારિઓ ભયવ ।

પજ્ઞોસવળ ચરત્યો ચાડમ્માસં ચડ્ડસીઈ ॥૩॥

ચાડમાસગ પઢિવગળ પરિલખજદિવસમિ ચરન્નિવહો સધો ।

નવસય તેણડર્હિ આયરણ ત પમાણતિ ॥૪॥

इति गाथा चतुष्टय तीर्थोद्गाताद्युक्तसम्मतिरित्या प्रदर्शितं

તીર્થોદ્ધારે ચ ન દૃશ્યતે इत्यपि विचारणीयम् । यद्यपि 'तेणउअ
नवसएहि' इति गाथा कालसप्ततिकायां दृश्यते, पर तत्र
प्रक्षेपगाथानां विद्यमानत्वेन तदवचूर्णाविव्याख्यातत्वेन चेयं
गाथा न सूत्रकृत-कृतकेति सम्भाव्यते ॥

અર્થાત્—અને વહી સદેહ-વિપીપધિમા-વર્દ્ધમાનસ્વામિથી
૬૬૩ વર્ષ ગએ હતે કાલકાચાર્યે ચોથની પર્યુપણા
સ્થાપન કરી ॥૧॥

વીમદિવસે કટપ, પચકની હાની અને કલ્પસ્થાપના
૬૬૩ મા ૨મઘની આજ્ઞાવી નાશ પામ્યા ॥૨॥

શાલિવાહન રાજાએ ૨મઘના આદેશથી ભગવાન
કાલકાચાર્યની પામે ચોવના પર્યુપણા અને ચોમાસી ચતુ-
ર્દશીના દિવસે કરાવી ॥૩॥

૪ચોમાસી પડિલ્લભણું પઞ્ચમના દિવસમા અર્થાત્

૧ સ્થાપન ક્યા કરી છે તેમને તે ન હુટકે કરવી પડી છે
એમ ૨૫૯ નિશીથચૂલ્હિ બતાવી રહે । છે આથીજ સમન્તપ તેમ
છે કે આ ગાથાઓ નથી કોઇએ જોડી નાખેલ છે

૨ સઘ ક્યા એકઠો થયો ? તેમા ક્યા ક્યા આચાર્યો હતા ?
એ બીના કોઇ પણ સ્થાનમા નથી માટે આ ગાથા પણ પાછનથી
કોઇએ જોડી નાખી છે

૩ સઘે રાખને કહ્યું નથી કે તમે કાલકાચાર્યને કહો કે જોયો
તેઓ ચોથ કરે રાખએ પોતેજ કહ્યું છે આ બીના નિરીથચૂલ્હિમા
૨૫૯ છે આથીજ મનર વિનાની આ ગાથા પ્રક્ષેપ જણાય છે

૪ કાલકાચાર્ય પછી કેટલાએક કાલ બા- અએર નિરીથ-
ચૂલ્હિનાર પણ ચોમાસી પૂનમનીજ લાવેલા છે કિંતુ ચક્રદશની

ચઉદશે ૯૯૩ મા ચતુર્વિંશ સઘે આચરણુને પ્રમાણુ કરી
 ૧૧૪૧ એ પ્રમાણે ગાથા ચાર તિથોગાલિય આદિમા કહેલ
 સમતિપણાએ કરીનેબતાવી પણ તિથોગાલિય પચન્નામા
 એ ગાથાઓ દેખાતી નથી એ પણ વિચારણુ જોઈયે જો કે
 ‘તેજડઅ નવસર્પદિ’ એ પ્રકારની ગાથા કાલમત્તિકા
 અન્ગમા દેખાય છે પરંતુ ત્યા પ્રયેષ ગાથાઓનું વિદ્યમાનપણું
 હોવાથી અને તેની અવચૂહિમા વ્યાખ્યા નહીં કરેવ હોવાથી
 આ ગાથા સૂત્રગરની ઠરેલ નથી એમ સજાવના થાય
 છે ॥ એ પ્રમાણે ગાથાઓનુ પ્રયેષપણું થએવ છે તેથી તે
 ગાથાઓ પ્રમાણુભૂત ગણાય નહિ તેવી ગાથાઓવી ચતુ-
 ર્વીની કોઈ સિદ્ધિ કરવા જાય તો તે બ્યાજળી નથી

પ્રશ્ન ૫૬-૭૬ અકૃમણુ તપ શ્રીપચુપણુ પર્વમા
 સુખ્યતાએ કઈ તિથીયે કરણુ જોઈયે ?

ઉત્તર-જો છઠ તપ કરણું હોય તો ભાદરવા શુની ચોથ
 અને પચમીનું છઠ ઠરણુ, અને અકૃમણુ શ્રીપર્વનું કરણુ
 હોય તો ભાદરવા શુદી ત્રીજ, ચોથ અને પચમીનું કરણું
 એ પ્રમાણે શાસ્ત્રકારોએ કરેમાવેવ છે, એટલે ભાદરવા શુદી
 ૮૬નું પારણુ આવે એવી રીતે તપ કરણુ, પણ ભાદરવા શુદી
 પચમીનું પારણુ કરણુ નહી આ તો સર્વ ગરુવાળાઓની
 મા યતા છે શ્રીકાલગાથાઈથી ચાલેની કારણીયા ચોથની
 સવચરી ઠરનારા પણ પચમીની આરાધના ઠરવી બતાવે

લાવે ॥ નથી તો પડી ૯૯૩ મા મઘે આચરણુને પ્રમાણુ કરી
 અ ખીના કેવી રીતે જમ બેસતી આવે તેથી જણાય છે કે આ
 ગાથાઓ મતામદીયે બનાવેવ છે, આ પૂવાયા તોના અન્થમા પ્રયેષ
 પણ કરી દીધેવ માનમ પડે ॥

છે, પણ વિરાધના જતાવતા નથી તપગજાચાર્ય શ્રીહીર-
વિજયસૂરિયે હીરપ્રજ્ઞત્રિયમા કરમાન કરેલ છે કે—

“ યેન શુદ્ધપચમી ઉચ્ચરિતા ભવતિ તેન મુખ્યવૃત્ત્યા
તૃતીયાતોઽષ્ટમ. તપ' કાર્ય ”

અર્થાત્-જેણે શુદ્ધ પચમી ઉચ્ચરેલી હોય તેણે તો અવશ્ય
ભાદરવા શુદ્ધ ત્રીજી અઠમ તપ કરવું, એટલે ત્રીજ, ચોથ
અને પચમીનો અઠમ કરવો ભાદરવા શુદ્ધ છઠ્ઠું પારણ
થાય એવા હિસાબે જેટલી મોટી તપસ્યા કરવી હોય તેટલી
કરવી, પણ મોટી તપસ્યા કરી ભાદરવા શુદ્ધ પાચમનું પારણ
કરવું નહીં, છઠ્ઠું કરવું એ પ્રમાણે આચાર્યો જતાવે છે,
છતાં પણ અત્યારે તે ઉપર વ્યાન આપતા નથી અને ગૃહી
પ્રવાહમા જેઆયા જાય છે, તેમ ન થવું જોઈએ શાસ્ત્ર
આજ્ઞા પ્રમાણે તપસ્યા થાય તો લાજ મેલવી શકાય, માટે
બરાબર વ્યાન આપીને સૂત્રાજ્ઞા પ્રમાણે સવત્સરીનું તપ
કરવું, તેમાજ આરાધકપણું રહેલ છે પણ કોઈકેરી પ્રમાણે
વર્તવાથી આરાધકપણું થતું નથી તેથી પરમાત્માની આજ્ઞા
પ્રમાણે વર્તવું તેમાજ કલ્યાણ છે અને ડોઈ એમ કહે છે
કે-શ્રીહીરવિજયસૂરિયે તો શુદ્ધ પચમીના નીચમવાળાઓને
ભાદરવા શુદ્ધ પચમી આરાધવાની વિધિ જતાવેલ છે, તેથી
જીજ્ઞાસોને શુ ? જોઓને મગજવું જોઈએ કે-હલે તેમણે
તેઓને આરાધવાની વિધિ જતાવેલ છે પણ આરાધવા
યોગ્ય હોય તેનીજ તેઓ જતાવેને તેવી કરીને જીજ્ઞાસોએ
વિરાધવી કે ન એવવી ન આરાધવી એમ તો તેમણે કહ્યું
નથીને જે આરાધવા યોગ્ય હોય તેનીજ લલામણું કરવામા

આવે છે, અથવા આરાધવાની વિધિ બતાવવામા આવે છે, પણ બીજાની બતાવવામા આવતી નથી જો કે તે દિવસે બ્રહ્મચર્ય પાલન કરવું, યથાશક્તિ તપ કરવું અને લીલોતરી તથા આરણ મમારણનું ત્યાગ કરવાવડે કરીને પણ તે તિથીની આરાધના થઈ શકે છે, તેની તો તેમણે કાંઈને મના કરી નથી નીચમવાલાઓને જે આરાધવાનું હોય તેને બીજા આરાધે તો તેમા હોય ઘોડાજ લાગે છે, નિયમવાળાને આરાધવાની ફરજયાત હોય છે, અને બીજાઓને મરજ્યાત હોય છે, એટલે ઈચ્છા ઉપર આધાર છે પણ મૂલ્ય પર્વતિથી આરાધવા યોગ્ય છે તેથીજ તેની લલામણુ કરવામા આવેલ છે અને તે સખધમા (શ્રીવિજયદાસુરિ કૃત વિવિધ પ્રશ્નોત્તર ગ્રન્થ પૃષ્ઠ ૧૦૬ મા તેમણે) કહ્યું છે કે-“શ્રીજગદ્ગુરુમહારાજ પચમીનું જેમ આરાધન થાય તેમજ ફરમાન કરે છે અકુમનો તપ પણ મુખ્ય વૃત્તિથી ત્રીજથીજ કરવા જ્યારે કહે છે તો તે દિવસે લીલોતરીનું શાક તો અવશ્ય વર્જવુંજ યોગ્ય છે” માટે પચમીને વિરાધવી નહી

પ્રશ્ન ૫૭-કવિ વીરવિજયજીએ પર્યુપણાનું ચૈત્યવહન કરેલ છે, અને તેમા લાગ્યા છે કે-

“ઈળ કાલે નહી પચમી, સરવ સમાળી ચોથ,
મગ્ધોર મુનિ માનસે, માણ્યો અરિહનાથે”
એમ તેઓ કમ લાગ્યા હશે? શું તે ઠીક છે?

ઉત્તર-ના, કારણકે મત-પચના આગ્રહમા જ્યારે પડિ જવાય છે, ત્યારે પૂર્વાપરનો ખ્યાલ રહેતો નથી, અને સૂત-સિદ્ધાંતના યથાથ વિચારને વિઠાનો પણ ભુની જાય છે એટલાજ

માટે કવિદાસ સર્વજ્ઞ શ્રીહેમચર્યસૂત્રિએ જણાવેલ છે કે-
 ‘ દુષ્ટિરાગ એવો પાપી છે કે વિદાનોને પણ મત્ત પીનામા
 મુઝાવી નાખે છે ’ તેમજ શ્રીહરિભટ્ટસૂત્રિ મહારાજ પણ
 જણાવે છે કે-‘ આગ્રહી મનુષ્યની મતિ જ્યાં ચોટી હોય
 છે ત્યાં સુક્ષ્મિજ્ઞાને લઈ જાય છે ’ આવું જન્યા કંઈ છે
 તેથીજ ભવભીરૂ પૂર્વાચાર્યો શ્રી અભયદેવસૂત્રિ વિગેરે સ્વકૃત
 ટીકા ગ્રન્થોમા જણાવે છે કે-‘ જે આગમ-સિદ્ધાંતને
 અનુસરતો હોય તેજ અર્થ લેવો ખીજો નહીં ’ એ મહા-
 પુરુષો ધુન્ધળ વિદાન છતાં કેવા નમ્ર છે તે એમના લખાણ
 ઉપરથીજ જણાય તેમ છે હવે આપણે એ દૂહાનો વિચાર
 કરીએ એ દૂહો કવિ વીરવિજયજીનો છે ? એમ ચોક્કસ
 માની શકાતું નથી, કારણ કે-કવિતામા પ્રયાસ જેવો જોઇયે
 તેવો બધે બેસતો (ચોથ-નાથે) નથી અને શ્રીવીરવિ-
 જયજીની કવિતા પ્રયામવાલી હોય છે તેથી ઢોઢયે ઉમેરી
 દીધેલ હોય એમ મનાવના થાય છે પછી તો કાવે તેમ
 હોય પણ ચોગ્ય તો નથીજ હવે એ દૂહાના અર્થમા
 ઉતરીએ ‘ ઈશુ કાલે નહીં પચમી ’ અને ‘ ભાખી અરિહા
 નાથે ’ આ કાલમા પચમી નથી એમ અરિહતનાથે કહેલ
 છે જ્યાં સૂત્ર-સિદ્ધાંતમા ખતાવેલ છે ? તેનું નામ નિશાન
 નથી લગવતતું કથન હોય તો તે સૂત્રમાજ હોય લગ-
 વતની વાણી સૂત્ર-દ્રાવશાગી વિના હોય નહીં વળી લખે
 છે કે ‘ સરવ મમાણી ચોથ ’ સર્વને માનનીય ચોથ છે
 તે પણ લખાણ ઢોઢ જગ્યાએ નથી, અને સર્વ જૈનોમા તે
 પ્રમાણે બનતું પણ નથી માત્ર તપગચ્છ અને ખગ્તગચ્છમા
 થાય છે તો સર્વને માનનીય ચોથ કેમ કહી શકાય ? માટે

તેમતે વ્યાજ્ઞાની લખેવ નથી કવિયો નિરકુશ હોય છે એ કહેવત ચાલી આવે છે જેમ ઉદાહરણ તરિકે જુઓ-
પચકટ્યાણુદ પૂજા તેમા શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનને વૈરાગ્ય
શાધી થયો ? તે મળધમા લખે છે કે—

‘ રાજેમતીકુ છોટકે નેમ સયમ લીના, ચિત્રામણ જિન
જોવતે વૈરાગે, ખીના ’

તીર્થકુ ભગવાન સ્વયંબુદ્ધ હોય છે તેમને વૈરાગ્ય માટે કાંઈ પણ નિમિત્ત હોતુ નથી અને જો નિમિત્તની અપેક્ષા હોય તો સ્વયંબુદ્ધ કહેવાય નહીં છતાં પણ નિમિત્ત લાવીને મુકેવ છે કે—‘ ચિત્રામણને જોઈ ભગવાન વરાગ્યથી બીના થયા ’ તેજ ખીના પાર્શ્વનાથની થોડમા પણ લાવેલા છે—

‘ નેમિરામી ચિત્રવિરામી વિલોકી વ્રત લીયે. ’

ઈત્યાદિ જે ખીના લાવેલા છે તે શાસ્ત્રથી મિલ્લ થઈ શકે તેમ નથી વહી જુઓ મહાન પૂર્વાચાર્યો જેવા કે—‘ શ્રીહરિભદ્રસૂરિ, શ્રીનેમિચદ્રસૂરિ, શ્રીઅમયદેવસૂરિ, શ્રીમુનિચદ્રસૂરિ, શ્રીવાહિદેવસૂરિ શ્રીહેમચદ્રસૂરિ વિગેરે પચમીની આરાધના કરનારાઓ હતા ’ તેમને ‘ ભાખી અરિહા નાથે, ઈણુ ઝલે નહીં પચમી ’ એ મળધી જ્ઞાન શું ન હતું ? અને આ પદો બનાવનારને કોઈ વિશેષ જ્ઞાન થયું છે ? જેથી આ ઝવમા એટલે પચમ કાલમા પચમી રહી ન રી અમણુ ભગવાન શ્રીમહાવીરસ્વામિ મોક્ષ જયા બાદ ત્રણ વર્ષ અને સાડાઆઠ બહિને પચમ કાલ બેઠા તે કાલમા પચમી નહીં એ પ્રશ્નરના આ વચન કયા જ્ઞાનના યોગે ઉચ્ચારણ થયેલ હશે ? જુઓ શ્રીહીરવિજયસૂરિ પણ

પચમીપર્વને તિથી તરિકે બને ત્યાં ગુધી આરાધન કરવાનું કહે છે તે પણ એમ તો કહેતા નથી કે આ કાલે પચમી નથી, તેથી આરાધવી નહીં માટે જે શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ હોય તે કોઈ રીતે બધે બેસતું થાય નહીં દ્વિરાગથી ઉચ્ચારણ કરાએલા વચનો સર્વને માન્ય થઈ શકતા નથી વહી અક્ષયનિધી તપના સ્તવનમા લાવેલા છે કે—મુઠરીએ પાચમનું પારણું કર્યું તે શ્રાવિકા પ્રાચે જાગ્યા શ્રીવાસુપૂત્ય ભગવાનના શાસનમા થઈ ગયેલ છે, એમ માને છે તો તે કાલમા પણ શુ પચમી ન હતી ? તે સમયમા તો ચોથો આરો હતો તે વખતે પણ શુ ચોથ હતો ? તમારી માન્યતા પ્રમાણે તો ‘ ઈણું કાલે નહીં પચમી ’ એમ છે તો તે કાલમા પણ તમારી આ કવિતાના હિસાબે પચમી ક્યા રહી ? માટે આ કવિતા દ્વિરાગથી બનાવેલ છે એમ ખુલ્લું માલમ પડે છે

વધી ગાથા ૭ મી એજ ચૈત્યવદનની લખી છે તે પણ કેવલ સ્વમતાથહ પોષણ કરવા પૂર્તિજ છે તેમા ચૈત્યના વદનનો ભાવ મુદ્દલ નથી બુઝો તે ગાથા—

નવ વચાણ પુજી સુણો, શુક્રચતુર્થી સીમા ।

પચમી દિન પાચે શુણે, હોઈ વિરાવક નિમા ॥૭॥

“ પચમીના દિવસે વાચે અને ગાબલે તે નિશ્ચેથી વિરાધઠ થાય ” આ શબ્દો જ્ઞાનીઓના વચનોને ઉત્થાપન કરનારા હોવાથી ઉત્સૂત્ર તરિકે ગણિ શકાય, ઘરપુ કે પચમીની આરાધના આજકાલની નથી, પણ અનાદિ કાલથી આવી આવેલી છે તીર્થંકર, ગણધર, શુતકેવલીઓ, પૂર્વધર વિગેરે મહાપુરુષોએ તેની પધના તથા ઉપદેશ શ્રોતાજનોને

કર્ય છે તે દિવસે વાચન અને શ્રવણ પરપરાથી ચાલતું આવેલ છે તેને ઉત્થાપન કરવું તે તો મોટો દોષ છે શું એ મહાપુરુષો પચ્ચમીના દિવસે શ્રોતાઓને શ્રવણ કરાવે તેથી વિગધક થાય ? એમ કહો છો ? એમ કહેવું એ તદ્દન અયોગ્ય છે ઠટપસૂન એટલે મુનિયોના આચારનું મિદ્ધાત, જેમા મુનિઓનો આચાર જતાવેલ છે, તેને પચ્ચમીના દિવસે શાભલવાથી વિરાધકપાત્ર થાય એમ જે કહે તેને જિનઆણ્ઠા આરાધક કેવી રીતે સમજવો ? ઠટપસૂનની અદર જિનેશ્વરોના ચરિત્ર, ગણધરમ્મવિરાવલી અને પહેલા તથા છેલ્લા તીર્થકરના મુનિયોનો આચાર એ વસ્તુ રહેલ છે એ વસ્તુને તે શાભલવાથી વિરાધકપાત્ર થાય એમ કહેવું ઠેટલું ગેર-જ્યાજબી છે, તે વિચારો ! તો શું કરવાથી આરાધકપાત્ર થાય ? શું જિનેશ્વરોના ચરિત્ર વાચવા નહીં ? અને શાભલવા નહીં ? ગણધરાદિ ધર્મ ગએલા મહાન પૂજ્યોને તે દિવસે યાદ કરવા નહીં ? અને તે દિવસે ધર્મોપદેશ યાબનવું નહીં ? એમ તો નજ મનાય જાનિઓએ ઉપર જતાવેલાને આવજવામા સેવવામા કે શાભનવામા મનાઈ કરી નથી કે-“ ભાદરવા શુદ્ધ પચ્ચમીએ ઠટપસૂન વાચવું નહીં તથા શાભલવું નહીં ” એ કેવલ દુષ્ટિરાગથી બોલાએલ છે, એમ સમજવું ટોઈ પણ શાસ્ત્રમા મહા-પુરુષોએ મનાઈ કરી નથી, કિતુ તે જિવનમા તો તે અવશ્ય કરવાનો આદેશજ આપેલ છે

પ્રશ્ન ૫૮-સૂન-સિદ્ધાત કે આગમ કોના કરેલ પ્રમાણ ગણી શકાય ? એટલે જિનેશ્વર પ્રણીતવચન અવિરુદ્ધ-જિનેદ્ર વચન તુલ્ય માની શકાય ?

ઉત્તર-શ્રીજિનભદ્રગણિકૃત સશ્રવણી સૂત્ર મધ્યે તેનું

સ્વરૂપ આ પ્રમાણે કહેલ છે-શ્રીસુધર્માસ્વામી વિગેરે ગણધર દેવોએ વિરચિત અને પ્રત્યેક બુદ્ધોએ તથા ચૌદ પૂર્વધર શ્રુતકેવલીઓએ અને પરિપૂર્ણ દશ પૂર્વધર મહાપુરૂષોએ રચેલને-સૂત્રસિદ્ધાંત કે આગમ કહી શકાય, કારણ કે એવા મહાપુરૂષોના વચન જિનેશ્વરપ્રણિત વચન અવિરૂદ્ધ જિને દ્ર વચનતુલ્ય ગણાય છે ઉપર જતાવેલા મહાપુરૂષોના સિવાય હરકોઈના રચેલા-જનાવેલા સિદ્ધાંત અન્યો સૂત્ર તરીકે ગણાતા નથી, કારણ કે સ્ખલનાદિ દોષોનો સભવ રહેલ છે, 'છદ્મસ્ય અદ્યપક્ષપણાને લેઈને આપણી માન્યતા તો એવીજ હોવી જોઈએ કે- ' તેજ સાચુ અને શકા વિનાનું કે જે જિનેશ્વર પરમાત્માઓએ કહ્યું ' આ શ્રદ્ધા ગણવામા આવે તો જીવનું અવશ્ય શ્રેય થાય એ શ્રદ્ધાને ડેલવી રંગેરંગમા ભરવી જોઈએ

પ્રશ્ન ૫૬-સૂત્ર-મિદ્ધાતોમા નહી જોએલી, નહી શાભજેલી એવી ખીનાઓની પ્રરૂપણા કરે તેને કેવા પ્રકારનો દોષ લાગે ?

ઉત્તર-તેને મહાન દોષ લાગે છે શ્રીભગવતીસૂત્રમા મહુડના પ્રશ્ન આલેલા છે, તેમા શ્રીવીર પરમાત્મા કહે છે કે-હે મહુડ ! જે અથ, હેતુ, પ્રશ્ન, અને વ્યાખ્યા તેઓને પોતાની જાતે જાણેલ ન હોય, કોઈ પણ મિદ્ધાત-અન્યોમા દીઠેલ ન હોય, કોઈ પણ જ્ઞાની અથવા સદ્ગુરુ મહારાજ પાસે શાભલવામા આવેલ ન હોય, અને અર્થ, હેતુ, પ્રશ્ન, અને વ્યાખ્યાઓથી અપરિજ્ઞાત-અજાણ હોય છતાં જહુ મનુષ્યોની અદર કહે-બોલે, પ્રરૂપે-ઉપદેશ કરે (હું જાણું છું, મેં જોએલ છે, મેં સાંભળેલ છે, મારા જાણવામા છે) તો તે અરિહંતોની આશાતના

કરનાર થાય છે, અરિહતોએ પ્રરૂપેવધર્મની આશાતના કરનાર થાય, દેવની ભગવાનોની આશાતના કરનાર થાય અને દેવની ભગવતોએ પ્રરૂપેવ ધર્મની આશાતના કરનાર થાય તે શ્રીભગવતીસૂત્રનો પાઠ નીચે પ્રમાણે જાણવો—
(જેન મદુઆ ! (મદુઆ !) અઠવા હેડ વા પસિણ વા વાગરણ વા અન્નાય વા અદિઠ વા અસ્મૃય વા અપરિનાયં વા વદ્ધુજનમક્ષે આઘનેડ પન્નેડ ટસદ્ નિદસદ્ સેણ અરિહતાળં આમાયણાણ વદ્દ, અરિહતપન્નતસ્સ ધમ્મસ્સ આસાયણાણ વદ્દ, કેયલીણ આસાયણાણ વદ્દ, કેયલી પન્નતસ્સ ધમ્મસ્સ આસાયણાણ વદ્દ)

આ સૂત્ર ગીતાર્થના હૃદયમાં સુદા જાગતો રહે છે તેથી કદાપિ ઉત્સૂત્રની પ્રરૂપણા કરતા નથી

પ્રશ્ન ૬૦-પર્યુપણાનો તપ અકુમ વિગેરે પર્યુપણાથી આગત તમા પાછલ કરવો હોય તો થઈ શકે ?

ઉત્તર-હો, પર્યુપણાનો તપ અકુમ વિગેરે શ્રીપર્વના આગત તમા પાછલ પણ થઈ શકે છે, કારણ કે શાસ્ત્રોમાં અતીત-પમ્મજખાણુ તથા અનાગત-પમ્મજખાણુ જતાવેલ છે, ત્યાં એજ વ્યાખ્યા કરેલ છે કે-પર્યુપણાસળધી તપ પર્યુપણા પહેલાં કારણ જોગે કરી લે, તેનું નામ અતીતપ-મ્મજખાણુ કહેલ છે અને કારણયોગે પર્યુપણા જળધિ તપ પર્યુપણા પછી કરવામાં આવે તેનું નામ અનાગતપમ્મજખાણુ કહેલ છે તેથી પર્યુપણાનું તપ પહેલાં તથા શ્રીપર્વના પછી પણ થઈ શકે છે, તેમાં કોઈ જાતનો દોષ નથી

પ્રશ્ન ૬૧-સિદ્ધાંતોમાં અથવા ચૂલ્લિ, ટીકાઓમાં કોઈ

જગ્યાએ પણ શ્રાવણ શુદ્ધ પચમીના અથવા ચોથની પચુ-
પણા કરવી એમ બતાવેલ છે કે ?

ઉત્તર-ના, એમ બતાવેલ નથી પરંતુ સિદ્ધાંત વિગેરેમાં
ભાદરવા શુદ્ધ પચમીના પચુપણા કરવા એમ બતાવેલ છે
જુઓ ‘પચુપણાઠ્ઠપચૂષિ’ —

“અન્નયા પજ્ઞોસવળા દિવસે આગણ અજ્ઞ કાલેગળં
સાલગ્રાહણો મણિઓ મદ્દવયજુળ્હ પચમીણ પજ્ઞોસવળા.”
અર્થાત્-એક વખત પચુપણાનો દિવસ આપે છતે આર્થ-
કાલકે સાલવાહનને કહ્યું કે ભાદરવા શુદ્ધ પચમીએ
પચુપણા છે તેમજ વલી જુઓ નિશીથચૂષિ’ દશમોદ્દેશકમાં-
“પવિત્રેદિઅ મણિઅં મદ્દવય-મુદ્દ પચમીણ પજ્ઞોસવિ-
જ્ઞહ સમળ-સંચેળ પદિવન્ન”

અર્થાત્-નગર પ્રવેશ કર્યા બાદ કહ્યું કે ભાદરવા શુદ્ધ
પચમીએ પચુપણા કરવું, માધુ મમુદાએ તે સ્વિકારી લીધું
વલી પણ જુઓ નિશીથચૂષિ’માં—

“મદ્દવયપચમીણ અધિકરણે ઉપણ્ણે સવચ્છરો મવદ્,
છટ્ટીણ ઇગદિણ્ણો સવચ્છરો મવદ્”

અર્થાત્-ભાદરવા શુદ્ધ પચમીએ અધિકરણ ઉત્પન્ન થયે
છતે સવચ્છર થાય અને છઠના દિવસે અધિકરણ ઉત્પન્ન
થાય તો એક દિવસ ઉંચો સવચ્છર થાય છે અને વલી
જુઓ ઠટપસૂત્રની ટીકા કિરણાવલી (આત્માનંદ સલા
ભાવનગર વાલી) ના પત્ર ૧૭૮માં

“નહિ ક્ષાપ્યાગમે મદ્દવય-મુદ્દ-પચમીણ પજ્ઞોસવિ-
જ્ઞહ”ત્તિ પાઠવત્, ‘અભિવદ્ધિઅ-વરિસે સાવળ-મુદ્દ પચમીણ

પજ્જોસવિજ્જઈ'તિ પાઠ ઉપલભ્યતે ”

અર્થાત્-ભાદરવા શુદ્ધ પચમીએ પજ્જોસણા કરવી એવો પાઠ જેમ મર્વત્ર આગમ વિગેરેમા દેખાય છે તેમ અભિવર્ધિત વર્ષમા શ્રાવણ શુદ્ધ પચમીએ પર્યુષણા કરવી એ પ્રકારે પાઠ કોઈ પણ આગમવિગેરેમા જણાતો નથી ઉપરના પુરાવાઓથી સિદ્ધ થાય છે કે ભાદરવાશુદ્ધ પચમીએજ પર્યુષણા કરવી અને એજ શાશ્વસમત છે

પ્રશ્ન ૬૨-સિદ્ધાતોમા ચોમાસી પ્રતિક્રમણ કરવાનું કઈ તિથીએ બતાવેલ છે ?

ઉત્તર-સિદ્ધાતોમા ચોમાસી પ્રતિક્રમણ કરવાનું પૂર્ણિમાનાદિવને બતાવેલ છે જુઓ ! સુયગદાગ સૂત્રની વૃત્તિ-
 “ ચાવદ્દસઠ્ઠઠ્ઠિદ્ધપુન્નમાસિણીસુ પઢિણ્ણ પોસહ સમ્મ અણુપાલેમાણે સમણે નિગ્ગથેઽ વૃત્તિ -તથા ચતુર્દશ્યષ્ટમ્યાદિપુ તિથિપૂપદિણ્ણાસુ-મહાન્ત્યાણિક-સરથિતયા પુન્યતિથિત્તન મરયાતાસુ તથા પૌર્ણમાસીપુ ચ તિસુપ્પપિ ચાતુર્માસિકૃતિથિપ્વિત્યર્થ*, એવ ભૂતેષુ સુદ્ધુ-અતિશયેન પ્રતિપૂર્ણો ય પૌષગો યનાભિગ્રહનિશેષસ્ત પ્રતિપૂર્ણમ્-આહાર-શરીરસત્કાર-બ્રહ્મચર્યાઽ-વ્યાપારરૂપ પૌષધમનુપાલયસપૂર્ણ શ્રાવક-ધર્મ-મનુચરતિ, ”

અર્થાત્-ચૈત્ર. ૨૧, આઠમ, મહાક્રાશ્વિક-તિથીએ અને ત્રણ

† સુત્ર-ટીકાગ-દ્વિતીય-શ્રુતસ્કથ-મત્તમાખ્યયનનાલકો યાલ્યસ્ય ધીશીલાવાચાર્યકૃત-વૃત્તો પૃષ્ઠ ૪૦૮ આગમસમિતિ આવૃત્તિ ॥ તથા પૃષ્ઠ ૪૧૯-૪૨૦

ચોમાસીની પૂર્ણિમા તિથીયો, જો પ્રકારના ઘર્મ દિવસોમા એક ચાન્દ્ર પ્રકારવાલો-આહારનો ત્યાગ, શરીરસત્કારનો ત્યાગ, શ્રદ્ધાચર્યનું પાલન, અને સાવધ બ્યાપાગનો ત્યાગ, તે સ્વપ્રતિપૂર્ણ-ધૌધ-મત પાલનઠરતા સ પૂર્ણ-શ્રાવકધર્મને આચરેછે એપ્રમાણે પચાગીમા ચોમાસીપ્રતિક્રમણ ઠરવાનું પૂર્ણિમાને દિવસે બતાવેલછે પણ ગીજી તિથીમા નહી

પ્રશ્ન ૬૩-ચતુર્માસી પ્રતિક્રમણ પૂર્ણિમાના દિવસે કરવાનું કોઈ પણ અન્યમા બતાવેલ છે ? અને તે પ્રમાણે કોઈએ કરેલ છે ?

ઉત્તર-હા ચતુર્માસી પ્રતિક્રમણ પૂર્ણિમાના દિવસે કરવાનું ચતુરગવતીનામના અન્યમા બતાવેલ છે, અને તરગવતીએ તે પ્રમાણે કરેલ પણ છે જુઓ તેનું પૃષ્ઠ ૨૨ સુ “ એવે કાર્તિકી પૂર્ણિમા આવી, એ કૌમુદી પર્વ તરીકે મનાય છે તે પર્વને મોટા આનંદનો દિવસ ગણવામા આવે ॥ હિસક ધધા ઢગનાગઓના હાટ બધ રહે છે અને ઢબ્ટ કરીને આજીવિકા કરનારાઓને વિશ્રાંતિ મહે છે ધમનિર્ઘ મનુષ્યો તપ, જપ, ઘાન, પુણ્યઆદિ કરીને પોતાના જન્મને સફલ કરવા પ્રયત્ન ઠરે છે એ દિવસે મેં પણ મારા માતાપિતાની સાથે ઉપવાસ કર્યો મધ્યાહ્ન

x જૈનમાં પ્રાચીન માહિત્ય કથા ત્રય મળાય છે

પ્રાકૃત ભાષામા ગાથાબધ તે અન્ય છે, તેના મૂલકતી પાદનિ-માચાર્ય છે, અને સંક્ષેપ-કર્તા નેમિચદ્ર-ગણી છે ગુજરાતી-અનુવાદ-કરનાર નરસિંહલાલ ઈશ્વરલાલ પટેલ પ્રકાશન-ગાનપત્રદ કેસ ધનાનપ્રેમ મોદી હાજમપોનીપોલ અમદાવાદ વિદ્યમં સ ૧૯૮૦ મા ૭૫ એનડે

ચાતુર્માસિક પ્રતિક્રમણ કરીને જધા આત્માઓની સાથે જાગ્યે અજાગ્યે થએલા અપરાધ માટે મનોભાવે ક્ષમા પ્રાથના કરી સવાર થતા મે ઉપવાસનું પારણું કર્યું ” ઇત્યાદિ બીના જતાવેવ છે તથા પૃષ્ઠ ૨૪ માં “ આપણા ધર્મ પ્રમાણે પર્વને દિવસે હમેશના સુવાના ખડમા સુવાને જ હે પૌષધ લેવાના ખડમા જમીન ઉપરજ સુષુ જોઈએ તે રાત્રે રાત્રિજાગરણ કરવું જોઈએ અને પ્રભુનું ધ્યાન ધરવું જોઈએ, એ પ્રમાણે હું પણ પૌષધ લેવાના ખડમા ગઈ અને મારા માખાપ સાથે જિનપ્રભુની સ્તુતિ-વહના કરીને દેવસિંહ અને ચાતુર્માસિક પાપમાથી મુક્ત થવા માટે પ્રતિક્રમણ કર્યું એ જાણુ કરી રહ્યા પછી હું મિથરભાવે જોય ઉપર ઉઘી ગઈ

પ્રશ્ન ૬૪-મુનિરાજ શ્રીકુશલચંદ્રજી મહારાજને મધ તરફથી ઢોઈ પણ પહવી અપાએવ કે ?

ઉત્તર-ના, પરમપૂજ્ય મુનિરાજ શ્રીકુશલચંદ્રજી મા-હોગને ચતુર્વિંધ સઘ તરફથી ઢોઈ પણ પહવી અપાએવ નથી અને ચોપડીમા જે છપાએવ છે તે જુલથી થએલ છે એમ સમજવું

પ્રશ્ન ૬૫-શ્રીદેવચંદ્રસૂરિને સૂરિપહવી ઢોણે આપેલ છે ?

ઉત્તર-તેમને સૂરિપદ ચતિસમુદાયે એકઠાથઈને આપેલ છે

પ્રશ્ન ૬૬-પચાગી ઢોને કહેવાય ?

ઉત્તર-પાચ અંગના સમુદાયને પચાગીશાસ્ત્ર કહેવાય છે તે પાચ અંગના નામ આપ્રમાણે જાણવા-૧ સસૂત-સૂત-સહીત, ૨ સઅર્થ-અર્થસહીત, ૩ સઅન્ય-અન્યસહીત, ૪ સનિર્ચુકિત-નિયુક્તિસહીત, અને ૫ મસ ગ્રહણિ-સ ગ્રહણિ-

મહીત એ ખાત્ર અગ, મૂલ પચાગીરૂપ છે તે પાશ્વિંસૂત્ર વિગેરેમા ખતાવેલ છે—

“સમુત્તે સઅત્યે સગંત્યે સનિજ્જુત્તિણ સસંગયણિણ જે ગુણા વા ભાવા વા અરિહંતેહિં ભગવંતેહિં પન્નસાવા પરુવિયા વા તે માને સદ્દહામો” ઇત્યાદિ.

અર્થાત્—સસૂત્ર-સૂત્રમૂલપાંચમહીત, અર્થાત્—વ્યાખ્યાએ કરી મહીત, અર્થ-અ-સૂત્ર અને અર્થ બન્ને રૂપ જે વર્ત તે અન્વ કહેવાય, તેણે ઠરી સહીત, સનિર્બુદ્ધિ-સૂત્ર અથ ની અગતિ કરે અથવા સૂત્ર અર્થને પરિપાટીથી જોડે તે યનિર્બુદ્ધિ ઠહીયે તેણે કગી મહીત, અસઅહંધિ-યુક્તિપુર-સ્મૃત બહુ અર્થનો અઅહં કરે, તેને અઅહંધિ કહિયે તે મહીત, જે શુપ્પા-ધર્મો, ભાવો-અવાદિપદાર્થો અગિહંત ભગવતોએ ઠહ્યા પ્રક્રમ્યા તે ભાવોને સદ્દહુ છુ ઇત્યાદિ હાલમા આ પાત્રને પણ પચાગી કહેવાય છે તેના નામ- ‘૧-સૂત્ર, ૨-નિર્બુદ્ધિ, ૩-આખ્ય, ૪-ચૂલિ, ૫-વૃત્તિ દીક્ષા’ આ છે સૂત્ર-એટલે ગણધર, પ્રત્યેકપુદ્ધ, ચોદપૂર્વધર-શ્રુતકેવલી, અને પરિપૂર્ણદશપૂર્વધર મહાપુરુષોએ ગચેલ તે યસૂત્ર ઠહે-

* શ્રી પચ્છાસૂત્ર મંથે પત્ર ૯ મા (દે લા)

* શ્રીદશકાલિકસૂત્રદારિભગ્રોયવૃત્તિ પત્ર ૨ જો (દે લા) તત્ર નિર્બુદ્ધિરિતિ-નિર્બુદ્ધાનામેષ સૂત્રાર્થના યુક્તિ પરિપાટ્યા યોજન નિર્બુદ્ધયુક્તિરિતિ વાચ્યે યુક્તદાદ્ય સ્વોપાન્નિર્બુદ્ધિ વિગ્રહીનાર્થયોજના ॥

*-શ્રીજિનશરદ્ગણિત મઅહંધિસૂત્ર તથા શ્રીમનયગિરિ વિર-ચિત દીક્ષા સુત્ર ગણદરદય, તદેવ પત્તેયસુદરદય ચ । સુય-

વાચ અને બીજા અગોમાટે સંશ્લેષથી કહીયે તો તે મૂલસૂત્ર પાઠને સગતિપૂર્વક જિજ્ઞાસુ શિષ્ય સમજે તેને માટેની જે વ્યાખ્યાઓ તે નિયુક્તિ ભાષ્ય ચૂલ્લિ વૃત્તિ ઠહેવાય છે તેઓનો શબ્દાર્થ આ પ્રમાણે છે નિયુક્તિ સૂત્ર અથવા સગતિ કરી આપે, ભાષ્ય સૂત્રપદની સાથે સ્વપદની વ્યાખ્યા કરે, ચૂલ્લિ સૂત્રપદનો અવયવવાર્થ સહીત કહે વૃત્તિ-સૂત્રપદાર્થ શિષ્યની બુદ્ધિમાં પ્રવેશ કરે તેની રીતનો વ્યાખ્યા એ પાચેને પચાગી કહેવાય છે

પ્રશ્ન ૬૭-શ્રી પાર્શ્વચંદ્રસૂરિ પચાગીને માનતા નથી?

ઉત્તર-શ્રીપાર્શ્વચંદ્રસૂરિ પચાગીને બરાબર માને છે, અને જો શ્રીપાર્શ્વચંદ્રસૂરિ પચાગીને ન માનતા હોય તો શું માને છે? કારણકે પચાગી એટલે સૂત્ર, નિયુક્તિ, ભાષ્ય, ચૂલ્લિ અને વૃત્તિ, એમનો નામ પચાગી કહેવાય છે શ્રીપાર્શ્વચંદ્રસૂરિ શું સૂત્ર નથી માનતા? તેમતો નથી, કારણકે તે સૂત્રને તો શ્રીપાર્શ્વચંદ્રસૂરિ બધાય કરતા અધિક માને છે અને બાકીના ચાર અંગ જે છે તેતો સૂત્રની સગતિ કરવા માટે સૂત્રનું રહસ્ય લાયાતમાને બરાબર સમજાય તે માટેની વ્યાખ્યાઓ છે, તેને શ્રીપાર્શ્વચંદ્રસૂરિ કેમ ન માને? શ્રીપાર્શ્વચંદ્રસૂરિ તો સૂત્રથી અવિરૂદ્ધજતિ વ્યાખ્યાઓને બરાબર માને છે આજકાલના કેટલાએક અહમિન્દ્ર સાધુઓ તમા ગૃહસ્થો શ્રીપાર્શ્વચંદ્રસૂરિ ઉપર ખોટા આરોપ આપે છે કે શ્રીપાર્શ્વચંદ્રસૂરિ પચાગીને માનતા નથી પણ ખોતે

વૈષ્ણવો રહ્ય બમિન્નદશપુરિણા રહ્ય ॥ ૬ ॥ વ્યાસ્યા-
યદ્ગણધર સુધર્માસ્વામિપ્રભૃતિભિર્વિરચિત્ત યદ્ય પ્રત્યેકબુદ્ધ-
યંચ્છન્નવિપ્રલિના ચતુર્દશપૂર્વધારિણા યદ્વામિન્નદશપૂર્વેણ
પેરિપૂર્ણદશપૂર્વધારિણા વિરચિત્ત તદ્દેતત્સર્વં સુધર્મમિતિ ॥

પચાગીને માને છે કે કેમ ? તેનો તો વિચાર મરજો પણ આવતો નથી ‘ હું ગરે ગળતું દેખાય છે પણ પગ તલે ગળતું દેખાતું નથી ’ મહુકેઈ પરના દોષ જોવામા હીંચ ચશુ છે પણ પોતાના દોષ જોવામા જન્માધ મહશ આચરણ કરે છે હવે વિચારો કે શ્રીમિદ્ધાતોમા સવત્ર મુનિઓને શ્વેત માનો પેત વસ્ત્ર ધારણ કરવાનું પ્રભુએ કરમાન કરેલ છે તેને છાડી પીત વસ્ત્ર ધારણ કરવાનું કોઈ પણ સૂત્ર પચાગીમા જતાવેલ નથી છતાં સૂત્ર પચાગીની અવગણના કરીને પીત વસ્ત્ર ધારણ કરે છે તો હવે તેમણે પચાગી ગી રીતે માની ગણાય ? અને શ્રીપ્રાતૃયદ્રસૂરિણ તો શ્વેતમાનો પેત વસ્ત્ર ધારણ કરવાનો આદેશ હોવાથી શ્વેત-માનો પેત વસ્ત્રનો આચરણ તથા ઉપદેશ કરે છે શુ તમાર કીધુ ન કરે તેથી શ્રીપ્રાતૃયદ્રસૂરિ પચાગી માનતા નથી, એમ કહેવું છે ? તે તો મર્વજોનું કહેવું માને છે જુઓ શ્રી આવશ્યક નિર્યુક્તિની ગાથા ઉપજમા કહેવ છે કે-“સુકવરા ય સમણા’ તેની યાખ્યા મલયગિરિસૂરિકૃત- ‘ શુક્લાન્યયરાણિ ચેવા સે શુક્લાન્નરા સમણા’ અર્થાત્ શ્વેત વસ્ત્રો છે જેઓના તે શ્વેતાળર મુનિઓ ઠહેવાય આમ ચોખો નિર્યુક્તિમા પાઠ છે છતાં ન માને તેણે નિર્યુક્તિ માની કેમ ઠહેવાય ?, અને શ્રીપ્રાતૃયદ્રસૂરિણ તો નિર્યુક્તિના પાઠ પ્રમાણે વર્તે છે નો હવે જન્મેમા નિર્યુક્તિ કોણે માની ગણાય, તેનો પોતે જ સમજી લેવાનું છે વલી શ્રીનિશીથસૂરિમા કહેવ છે કે- ‘ દોષપણ સાધુ જો વસ્ત્ર કલક લોધાદિકથી રંગે તો તેને પ્રાયશ્ચિત આપે ’ આ પ્રમાણે ચૂલ્હિમા છે છતાં પણ તે પાઠને ન માને અને ઉઠા અર્થ કરે તેણે ચૂલ્હિમાની ગણાય ?

વહી શ્રીનિગીથચૂર્ણિમા તથા દશાશ્રુતચૂર્ણિમા સાધુઓને
 ચોમાસીપ્રતિક્રમણ પૂનમના દિવસે જતાવેલ છે, અને ચોમાસો
 જાનવાનો જોટલો વિહાર કરવાનો કાલિ વહી ૧નો કહેલ છે
 તે પ્રમાણે ન કરે તો તેને શ્રીનિગીથચૂર્ણિ તથા દશાશ્રુત
 ચૂર્ણિમાની ઠહેવાય ? અને શ્રીનિગીથચૂર્ણિ તથા દશાશ્રુતચૂર્ણિ
 પચાગીમા હશે કે નહીં ? જો પચાગીમા છે, તો પછી
 પચાગીની માન્યતા કેવા પ્રકારની જાણવી અને શ્રીપાર્શ્વ-
 વ્યદ્રસૂરિજી તો ચોમાસી પ્રતિક્રમણ પૂનમનુજ અને વિહાર
 એકમનોજ માને છે અને તેજ તેમનો ઉપદેશ છે, તો શ્રી
 પાર્શ્વવ્યદ્રસૂરિજીએ નિશીથચૂર્ણિ તથા દશાશ્રુતચૂર્ણિ માની કે ન
 માની ? તે તો વિચારક જાણી શકે ' પારકુ ગધુ ખોટુ
 અને ખોતાનુજ સાચુ ' આવી જ્યા માન્યતા હોય ત્યા તત્ત્વ
 વેળી ગીતે પામી શકાય ? વની નિશીથસૂત્રમા કહેલ છે કે-
 ' પર્વમા પજ્જુસણુ ન કરે અને અપવમા પજ્જુસણુ કરે તેને
 ચાર શુભપ્રાયશ્ચિત આવે ' આમછે છતાં પવમા પજ્જુસણુ
 કરતા નથી અને અપવમા પજ્જુસણુ કરે છે, તો તેમણે
 નિગીથસૂત્ર માન્યુ કે કેમ ? અને શ્રીપાર્શ્વવ્યદ્રસૂરિજી તો
 પવમાજ પજ્જુમણુ કરવાની જલામણુ કરે છે હવે નિશી-
 થસૂત્ર જાનેમાથી જોતો માન્યુ, તે વિચારી જોજો વની
 શ્રીસમવાચાગસૂત્રની વૃત્તિમા પજ્જુમણુ પચમીના કરવાના
 કહ્યાછે, તો હવે જે ચોથના પજ્જુસણુ કરતા હોય તેમણે તે
 વૃત્તિ માની કે નહીં ? અને શ્રીપાર્શ્વવ્યદ્રસૂરિજી તો પચુપણુ
 પચમીનાજ માને છે તો હવે જાનેમા પચાગી ઉત્થાપક
 કોણ ? વહી શ્રીસુયગદાગસૂત્રની વૃત્તિમા ચોમાસી પ્રતિક્રમણ
 મના દિવસે કરવાનું જતાવેલ છે તેને મુકીને-ચોદશના

દિવસે કબનારે તે વૃત્તિમાની ડે કેમ ? અને શ્રીપાશ્વર્યન્દ્ર-
સૂરિજીએતો એજ વૃત્તિના આધારે ત્રણે ચોમાસી પ્રતિક્રમણ
પૂતમના દિવસેજ કરવાનું બતાવેલ છે કાગળુ ડે એ વૃત્તિ
શ્રી શીલગાચાર્યની બહુ જુની ગણાય છે હવે આ વૃત્તિને
બંનેમાથી કોણે ચાપી અને કોણે ઉત્થાપી, તે મમ્યદ
પ્રકારે વિચારીને મમને વહી ચોદગના નિવસે જ્યારે
ચોમાસી પ્રતિક્રમણ કરે ત્યારે પખખી પ્રતિક્રમણ જ્યારે
કરે ? ડે નજ કરે ? ત્યારે કહે છે ડે-એતો ' હાથીના પગમા
સર્વના પગ સમાઈ જાય ' તેમ ચોમાસીમા પખખી પણ
આવીજ જાય, માટે જુદું પખખી પ્રતિક્રમણ કબવાની જરૂર
નથી જો એમજ હોય તો મવચરિ પ્રતિક્રમણમા સર્વનો
સમાવેશ થઈ જાય, તો પછી શાસ્ત્રકાગિએ જુદા જુદા પાત્ર
પ્રતિક્રમણ કેમ બતાવ્યા ? માટે જાઈ ડોઈનો ડોઈમા
સમાવેશ વાંચ નહીં અને જો ચોમાસીમા પખખીનો સમા-
વેશ કરે છે તે શાસ્ત્રવિરુદ્ધ છે તેવીજ શ્રીપાશ્વર્યન્દ્રસૂરિજી
પખખી તથા ચોમાસી પ્રતિક્રમણ જુદા જુદા કરવાનું
પચાગીની આજ્ઞાથી દરમાવે છે તો હવે પચાગી કોણે
માની અને કોણે ન માની તે વિચારજો વહી જુઓ
શ્રીઆચારાગસૂત્ર ડે જે શ્રીગણધરકૃત દ્વાદશાગી મિદ્ધાતનો
પ્રથમ અગ પરમપૂજ્ય મનાયછે, જેમા મુખ્યતાએ સાધુ
મુનિગણેને પાલવાની ક્રિયા, આચરવાના આચારો અને
વર્તવાની રીતિ-મર્યાદાઓ બતાવેલ છે, સાધુ ધર્મચોચ
ચરણ ગિત્તરી અને કરણ સિત્તરીનું વર્ણન જેમા કરવામા
આવેલ છે તેમા સાધુઓને શ્વેતવસ્ત્ર ધાગણુ કરવાના કહ્યા
છે, કિન્તુ ગીને વસ્ત્ર વાપરવાના કહ્યા નથી તે શ્રીઆચાર-

રાગસૂત્રનું અધ્યયન ૮ મુ ઉદ્દેશ ૪થો થત્ર ૨૭૭ (આગમ સનિની)મા બીના આ પ્રમાણે બતાવેલ છે—

‘સે અહસણિજ્ઞાઈ વત્થાઈ જાદ્જ્ઞા અહાપરિગાહિયાઈ વત્થાઈ ધારિજ્ઞા. નો ઘોડ્જ્ઞા નો ઘોયરત્તાઈ વત્થાઈ ધારિજ્ઞા. વૃત્તિ શી૦—યાશ્ચાવાસાનિચવસ્ત્રાણિ યથાપરિ-
ગૃહીતાનિ ધારયેત્, ન તત્રોત્કર્ષણશાવનાદિક પરિકર્મ કુર્યાત્ । एतदेव दर्शयितुमाह-नो धावेत्-प्राप्तुकोदकेनापि न प्रक्षालयेत्, गच्छवासिनो यमाप्तर्पादौ ग्लानावस्थाया वा प्राप्तुकोदकेन यतनया धावनमनुष्ठात, न तु जिनरुत्पि-
कस्येति, तथा-न धौतरक्तानि वस्त्राणि धारयेत्, पूर्वं धौतानि पश्चाद्रक्तानीति.’

સારાસ-યાચનાથી મહેલા વસ્ત્રો જેવા ગ્રહણ કર્યા હોય તેવાજ વારણ કરે, તેમા ઉત્કર્ષણ-અધિકતા-શોભા ધોવાવિગેરે પરિકર્મ-શણુમાર ન કરે એજ દેખાડે છે-
શુદ્ધજલ-પાણીથી પણ ન ધોવે ગચ્છવાસિને તો વર્ષા કાલ પ્રાપ્ત થએન ન હોય તેના પહેલા અને ગ્લાન અવસ્થામા શુદ્ધ જલથી યતનાપૂર્વક ધોવાની અનુશા આપેલ છે, પણ જિન ઠદિપનુનિને ધોવાની આજ્ઞા આપેલ નથી તથા ધોઈ રંગીને વસ્ત્ર પહેરે નહી એટલે પ્રથમ ધોઈ પછી રંગીને વસ્ત્ર ધારણ કરવાની મનાઈ છે પણ શ્રીજિનેશ્વરદેવની આજ્ઞા નથી આ પ્રકારે મૂલસૂત્ર તથા ટીકામા ખુલ્લેખુલ્લુ બતાવેલ છે છતાં સદ્દેહણ, પ્રવૃત્તિ ન કરે તે પ્રમાણે ન આવરે તો તેણે તે સૂત્ર તથા ટીકા માની ગણાય ? નજ

ગણાય તો પચાગી હિત્યાપદ હેવાય કે નહીં ? હેવાય અને શ્રીપાર્શ્વઅદ્રસૂચિત્વ તો સૂત્રમા તથા ટીકામા કહેલ તેજ પ્રમાણે માનેછે અને આચરે પણ ૭ ને વક્ત્રી ઉપદેશ પણ તે પ્રમાણે કરે છે તેવી અવશ્ય સમજવું કે શ્રીપાર્શ્વ-અદ્રસૂચિત્વ સર્વજ્ઞ ઠયિત અનિરૂદ્ધ પચાગીને માને છે પણ જિનવચનવિરૂદ્ધ મતાઅહિઓએ કહેલને માનતા નથી વક્ત્રી શ્રીઉત્તગાધ્યયનસૂત્રના ગૌતમહેશીય અવ્યયનમા માધુઓને શ્વેત-માનોપેત વન્ન ધારણ કળવાના ઠહ્યાછે એને મુકી રગીને પીળા વન્ન કળવા અને પછી કહેવું કે અમેજ પચાગીને માનીએ છીએ એ માન્યતા ઢેવા પ્રકાગની ગણાય ? કહે છે કે અમે કાગણુધી ધોળા વન્ન પહેગતા નથી ધોળા વન્નમા મુનિઓ ચિચિવ થઇ ગયા, અને હુદીયા થયા, તેથી અમે શ્વેત-વસ્ત્રોને મુકી દીધા આ કલીલ તેમની વ્યાજળી ગણાય ? એવા કારણોથી સિદ્ધાતોની આજ્ઞા લોપાય ? નજ લોપાય એમ તો જુઓને અત્યારે હાલના આલતા કાલમા પીત વન્નમા પણ સિચિલ ઘણા થઇ ગયા છે તો હવે શુ કરવું ? અનાદિ કાલથી સદાય હુનિઆમા બે પ્રકારની વસ્તુઓ રહેલ છે મારી અને ખોટી અને તે જાનીઓને જાણ્યા ગહાગની ન હતી જેમ હમ અને બગ, આળાની કેરી અને આડડાની ઢેરી, લીંબોડી અને રાયણુ દેખાવમા એક સરખા દેખાય તેથી કાઇ પરીક્ષક જે હોય તે જુલો જ્ઞય નહિ, તે તો પરીક્ષા કરીને જ સ્વીકારે એમ તો દોષ એક જિન પ્રતિમા ઉત્યાપદ કહે કે જિન પ્રતિમા માચી છે પણ બીજા બહુ ઠકાણુ જિન પ્રતિમાના અંગે કરનારાઓએ કરી નાખ્યા તેવા ઠાગણુવી જિન પ્રતિમાને અમે માનતા નવી આ કલીલ જેમ એની પણ વ્યાજળી નથી, તેમ

ઉપરની યુક્તિ પણ વ્યાજબી ગણાય નહીં એવા કારણથી મૂલ
વસ્તુ જે મિદ્ધાતમા પ્રતિપાદન કરેલ છે તેને આત્માર્થી છોડ
કેમ અને જો છોડે તો તેનું કલ્યાણ પણ થાય નહિ સાચી
મદ્દહણામાજ સમક્ષિત વનેવછે શ્રીજિનેશ્વરભાષિત આગમ
ઉપર શ્રદ્ધા નહોતી તો સમક્ષિત ન આવે અને સમક્ષિત વિના
જાણુ નકામું શ્રી જિનઆજ્ઞામા સ્વચ્છદ્ધપણું કોઈનું પણ ચાલે
નહિ શ્રી સર્વજ્ઞોએ કહેવને મુકી અન્યથા આચરણ કે
ઉપદેશ જો કરાય તો પછી મિથ્યાદષ્ટિ કહેવાય જુઓ શ્રી
મહાનિર્ગીયસૂત્રના બીજા અધ્યયનમા કહેવ છે કે—

પયમલ્લરપિ જો, ઇમ મલ્લનુદિ પરિવ્ય ।

ન રોણ્ઝ અન્નહા માસે, મિચ્છદિદ્ધી સ નિચ્છિય ॥૧॥

અર્થાત્—સર્વજ્ઞ પરમાત્માઓએ કહેવ એક પદ અથવા
અક્ષરને પણ જો ન મદ્દહ છે અથવા ઉશ્કેરી પરપણા કરે તે
નિશ્ચયથી મિથ્યાદષ્ટિ જાણવો આ પાઠના મરજો કાઢક
મવતો પાઠ અન્યત્ર પણ કહેવ છે તે આ—

“પયમલ્લરપિ ફલ, જો ન રોણ્ઝ મુત્તનિદિદ્ધ ।

સેસં રોયનો વિ દુ, મિચ્છદિદ્ધી જમાલ્લિ ॥૨॥

અર્થાત્—સૂત્રમા જનાવેન એક પણ પદ કે એક પણ અક્ષર
ન માને જાણીને માનતો હોય તોપણ નિશ્ચયથી જમાલિની
માફે મિથ્યાદષ્ટિ જાણવો આવા કોયોનો સલવ રહેતો
માટે સર્વજ્ઞ પરમાત્માઓએ પ્રણેન સૂત્રસિદ્ધાંતપર સપૂર્ણ
શ્રદ્ધા રાખી વર્તવું જોઈએ પોતાના સપ્રદાયનો ખોટો જો
દષ્ટિરાગ હોય તો તે પ્રમાણે વર્તિ શકાય નહિ પણ દષ્ટિ-
રાગ મુકવો જાહે ચુકેલ છે જુઓ શ્રી હેમચંદ્રાચાર્યકૃત

શ્રી વીતરાગન્તોત્રના છઠ્ઠા પ્રકાશમા શ્લોક ૧૦ મો—

“કામરાગસ્નેહરાગા-વીપત્કરનિવારણૌ ।

દૃષ્ટિરાગસ્તુ પાપીયાન્ , દુરુન્ઠેદ' સતામપિ ॥

અર્થાત્-કામરાગ અને સ્નેહરાગ એ બન્નેને દૂર કરવા બહુ મુશ્કેલ નથી, પણ દૃષ્ટિરાગ તો એવો પાપી છે કે સર્વજન પુરુષોને પણ નાશ કરવો બહુ મુશ્કેલ છે, એટલે તેમને પણ ભ્રમાવી નાખે એવો છે વીતરાગવચનપર સંપૂર્ણ શ્રદ્ધાવાલાઓજ એનાથી બચી શકે છે પોતાના ગમ્મ-મત પથ પર આગ્રહી જો હોય તો તે દૃષ્ટિરાગથી મુક્ત થઈ શકે નહિ અને શ્રી પાર્શ્વચદ્રસૂરિજી તો સ્વગમ્મનો પણ આગ્રહ કરતા નથી, પણ જે જિનેશ્વર ભગવતોએ ઠહેલ સૂત્ર-આગમ તેનેજ ભક્તિભાવથી સ્વીકારે છે અને સત્ય પણ તેનેજ માને છે અને તેમજ માનવું તેજ વ્યાજબી ગણાય જુઓ આગમમમિતિ તરફથી પ્રસિદ્ધ થયેલ શ્રી ભગવતીસૂત્ર પ્રથમ શતક ૩ ના ઉદ્દેશાના પત્ર ૫૪ માં કહેલ છે કે—

“સે નૂળ મતે ! તમેવ સચ્ચ ણીસક જ જિણેહિં પનેડયં ?, હં—
તા ગોયમા ! તમેવ સચ્ચ ણીસંકુ જ જિણેહિં પનેડય” વ્યાખ્યા
—‘સે નૂળ’ મિત્યાદિ વ્યક્ત, નગર ‘તદેવ’ ન પુરુપાન્તરૈઃ
પ્રવેદિત, રાગાદ્યુપદ્રતત્વેન તત્પ્રવેદિતસ્યાસત્યત્વસમ્ભવાત્ ,
‘સત્ય’ અનૃત, તચ્ચ વ્યવહારતોઽપિ સ્યાદત આહ—નિ શદ્ધમ્
અવિદ્યમાનસન્દેહમિતિ ॥

અર્થાત્-નિશ્ચયથી હે ભગવન્ ! તેજ માયુ અને શકા વિનાનું કે જે જિનેશ્વરોએ કહ્યું ?, હા, ભગવાન કહે

ગૌતમ! જે જિનેશ્વરોએ કહેલ તેજ સાચુ, પણ છદ્મરોએ અથવા વીતરાગ અવસ્થા વિનાના ખીલઓએ કહેલ તે સાચુ નહિ કાગ્ણદે રાગાદિદે કરીને હણ્યામલા હોવાથી તેમના કથિતમા અસત્યપણાનુ અલવ હોવાથી તે સાચુ અવહાથી પણ હોય એટલા માટે કહે છે કે સદેહ-વિનાનુ પણ તેજ કે જે જિનેશ્વરોએ કહેલુ હોય તેમની આવી શ્રદ્ધા હોવાથી શ્રીપાર્શ્વદ્રમૂરિજી પચાગીને માને છે

પ્રશ્ન ૬૮—જીવ કર્મ જાણે છે એમ આપણે કહીએ છીએ પણ જીવ તો ચેતન કે અને કર્મ તો જડ છે તો તે ચેતનને જડ શી રીતે વલગી થશે ?

ઉત્તર—અનાદિ કાલથી જીવ કર્મનો સગી છે મિથ્યાત્વ, અવિરતિ, કપાય, મોગ અને પ્રમાદ એ પાપ હેતુએ કરી જીવ કર્મને ગ્રહણ કરે છે રાગાદિ ભાવકર્મે જ્ઞાનાવરણિ આદિ આઠ દ્રવ્યકર્મને જીવ જાણે છે મ મોગ સળધે અન્યસુ યોગી ચેતન થએલ છે રાગદેવરૂપ ભાવકર્મની આદ્રતા-હીલાસ ટીકાસના સળધે જડ દ્રવ્યકર્મ ચેતનને વલગે છે શ્રી નદીસુત્ર હારિભદ્રીય ટીકામા તથા શ્રીભગવતીસૂત્રની ટીકામા કહેલ છે કે—

“સ્નેહાભ્યક્તશરીરસ્ય, રેણુના લિપ્યતે યથા માત્રમ્ ।

રાગદ્વેપલિન્નસ્ય, કર્મધન્વો ભવત્યેવમ્ ॥ ૧ ॥

અર્થાત—જેમ તેલથી ખરડાએવ શરીરને રજ ધૂળ ચોટે છે અને ગજીર મેવવાળો થાય છે, તેમ રાગદેવથી વ્યાપ્ત હીનો થએવ જીવને કર્મબંધ થાય છે—જીવ કર્મથી મલોન થાય છે આત્મા અસ્પી તેના જ્ઞાન દર્શન ગુણ

પણ અવધી તેને સ્વપી જડ બાધક થઈ શકે? હો, ચેતન-
દ્રવ્યને જડ કર્મ ઉપકાર તથા અપકાર કરી શકે છે તેમ
બ્રાહ્મી ઔષધીના પ્રયોગે જ્ઞાનશુભની વૃદ્ધિ અને મહિરા-
પાને જ્ઞાનશુભની હાનિ પ્રત્યક્ષ અનુભવવાય છે તેમ હવેને
શુભ કર્મ ઉપકાર તથા અશુભકર્મ અપકાર કરે છે બ્રાહ્મી
ઔષધી અને મહિરા સ્વપી તથા જડ છે, અને ચેતનનું
જ્ઞાનશુભ અસ્વપી છે, છતાં જ્ઞાનશુભને ઉપકાર તથા
બાધક થાય છે વૃદ્ધિ હાનિ કરે છે અન્યસંયોગી હવે
કથારથી બનેલ છે? તે માટે જુઓ શ્રી આનંદધનશ્રી મહા-
રાજકૃત શ્રી પદ્મપ્રભાજિનેશ્વરના સ્તવનખી ગાથા કે છે

કનકોપલવત પયહી પુરુષતણીરે, જોડી અનામિ સંધાવ।
અન્યસંયોગી જિહા લગિ આતમારે, સંસારી કહવાયે પદ્મ॥

અર્થાત્—અનાદિકાલથી સ્વભાવ-ચેતન સંબધની
પર પરાએ કરી પ્રકૃતિ અને પુરુષ-કર્મ અને હવે, મહાત્મા અને
સોનાની માફક જોડાએલ છે એવું છે કે—

“યોગે સ્વમાનસિદેડપિ, પાર્યનયં જીવનયં ।
ઉપાયેન ભવત્યેવ, સ્વર્ગપાપાણયોરિતિ ॥”

અર્થાત્—ચેતન અને જડના સંબધ અનિર્વચ્ય છે
સ્વર્ગ અને પત્યરની પેઠે, તોપણ હવે, ઉપાયથી
અવસ્થા જુદા થઈ શકે છે, જેમ ઉપાયથી જોડા
પત્યરથી જુદા પાડી શકાય છે એવું જુદા પાડી
શકાતું નથી ઉપાય સાત્ય હોવા જોઈએ તે સાત્ય
જોના બતાવેલા હોવા બોધાયેલા હોવા જોઈએ તે સાત્ય
નિર્ણયકયાયનો

જાણવો એનો ત્યાગી થાય ત્યારે છુટે, મુક્તિપદ પામે એનો સગી હોય ત્યામુધી મુક્તિ ન થાય એટલાજ માટે છોડવા યોગ્ય રાનિઓએ જતાવેલ વિષય કબાય તેના પર સંપૂર્ણ વૈરાગ્ય થવો જોઈએ ત્યારે એતન જડથી મુક્ત વાય

(આ સ્થળે આ લેખો ઉપયોગી હોવાથી આપવામાં આવેલા છે)
 * પાચમી જૈન શ્વેતામ્બર કેનદ્ર-સના પ્રમુખના
 ભાષણમાથી પૃષ્ઠ ૧૯.

“જૈન પર્વમે છુટી

દ્વમરી કન્દ્રેસ કે ૨૨ મેં ઠરાવમે અપને સર્વશ્રેષ્ઠ શ્રીપર્યુષન પર્વપર ભાદ્રશુકલ ૪ કે દિવસ અગરેજ મર-
 નાર તથા દેશી રાજ્યમે છુટી નહીં હોતી હસ વિષયમે
 હા લોગોસે અવકાશકી પ્રાર્થના કે વાન્તે યોગ્ય ધ્યાન
 દિયા જાય, એમા કહાગયાથા મેરી સમગ્રમે ભાદ્રશુકલ
 ૪ ઓગ ભાદ્રશુકલ ૫ ચહ હોનુ દિવસકે વાસ્તે પ્રાર્થના
 કરની ઉચિત હે ક્યોકિ અપને મિદ્ધાતકે અનુસાર
 પચમીહી ચોરામી ગચ્છકા પવિન દિવસ હે ઓર દિગ
 મ્બર જૈનમતમણી ઉસી તિથીસે હસલાક્ષણિક મતકા
 આરભ હોતાહે તથા અન્યમતમેણી કષિપચમીકે નામસે
 પ્રમિદ્ધહે ઈસ હેતુસે પચમીકે લીયેણી પ્રાર્થના ઉચિત હે

* શ્રી પાચમી જૈન શ્વેતામ્બર કેનદ્ર-સના પ્રમુખ મુશિંદાબાદ-
 અમગજ-નિવાસી, રાય સેનામયદનાદાર બાહાદુરમા ભાષણ

મુ અહમ ૧મા, વીર મવત ૨૪-૩, તા. ૧૬ ફેબ્રુઆરી
 ૧૯૦૭ ફાલ્ગુન શુકલ ૪ સ ૧૯૬૩, સનિવાર લેખક

શ્રી પચુષણ પર્વ X

(લેખક— જૈનમુનિ રત્ન)

વધી ઉપર જતાવ્યા પ્રમાણે પચમી અને ચતુર્થીની જાળત એવી છે કે ઠપસૂત્રાદિ આગમોની સાક્ષીથી મિદ્ધ અને અનાદી કાળપરપરાથી ચાલ્યો આવતો જે વ્યવહાર તે એવો છે કે શ્રીપર્વ પચમીને દિવસે ડરવો પણ તે આગમ માર્ગની રીતનો અનાદર કરીને હવે ડેટલાડ લોકો ચતુર્થીના શ્રીપર્વ કરે છે આ પણ એક ગણીત ભુવ છે એટલુંજ નહિ પણ પરમાત્માના વચનોનું એક ગીતે ઉત્થાપન થાય છે કોઈ એક મહાપુરુષે અમુક કારણથી કદાચ મિન્ન દિવસે ક્રિયા કરી તો પાછળથી બધાએ એ રીત પકડી રાખી એ સર્વથા અનુચિત છે પચમી અને ચતુર્થીના માટે પણ તેમજ થવા પામ્યું છે શ્રી કાલકાચાએ એક ગણના કાંઈ મળલ દારણના આગ્રહથી એક વરસ માટે પચમીના બદલે ચતુર્થી કરી પણ તેમણે એવું ફરમાન કર્યું નથી કે હવે પછી પચમીના બદલે શ્રીપર્વ ચતુર્થીના કરવા આમ હોવા છતાં તે આગ્રહ નહીં પણ કદાચહને પકડી રાખીને પચમીને બદલે જે ચતુર્થી પાલવામા આવે છે તે ખરેખર આગમોનું અને પૂર્વના મહાવિંઓનું એક ગીતે અપમાન થાય છે

X કચ્છીજૈનમિત્ર, પુસ્તક ૧ અક ૩ બ મા પ્રગટ થયેલ લેખ ઉપયોગી હોવાથી જેમ હતો તેમનો તેમ અત્રે આપનામા

પર્યુપણ સળધી કઈક ઝાખી સમજુતી અને

આપણા પવિત્ર કર્તવ્યનું ભાન.૪

પ્રથમ પુરાણા વખતમા જ્યાં મત સાધુ મહાત્માઓ નવકંપી વિકારે વિચગ્તાવિચગ્તા ઢોઈ ગામનગરમા વર્ષા-જતુની લગભગ સ્થિતિ સ્થિરતા કરવા પવારતા ત્યારે ત્યારે તે તે સ્થળવાસી ભાવિક આવ્ર જનો હવે આપ અર્ધીજ દકી જશેને? એવું પૂછતા તે વખતે પાપભીરુ તે મહાત્માઓ પોતાના નિમિત્ત લોકો આરભ સમારભ ન કરી એસે તેવા શુભાશયથી 'હાલ તો અમે પાચ દિવસ ઠેરમું' એમ પાચ પાચ દિવસની અગિરુદ્ધિથી ત્યાં રહેવાનું સ્વીકારતા એમ કરતા અનુક્રમે વર્ષાકાળના ૫૦ દિવસ વ્યતિક્રાન્ત (વ્યતિત) થયે છને તેઓ સર્વથા ત્યાજ વર્ષાકાળ (ચાતુર્માસ) પૂરો થાય ત્યાં શુધી ગદી જવાનું સ્વીકારી લેતા તેનું નામ પર્યુપણા અમુક સ્થાને વર્ષાકાળ સંપૂર્ણ થઈ જવાનો નિર્ણય પ્રથમ એ ગીતે બાહગ્વા મુઠ પાચમે થયો, અત્યારે તો ગુરુ કરમાવે તે દેવમા ચાતુમાસ રહેવા પ્રથમથી નિર્ણય કરાય છે પર્યુપણાનો બીજો અર્થ વાપિક પવ તે પણ પુરાણા કાળે તો બાહગ્વા શુદ્ધિ પ નુ હર્તું ૫૨ તુ કાનિકાગ્વાય મકારાજે તે 'અંતરાયિસે વળ્લદ, એ સૂન વચનને અવલખી પાચમને જાહેવે ચોથનું કર્તું ત્યારપછી જો

મ સર્વત્ર ૧૬૮૨ ના ન્યેટ માસના ' શ્રીજેનધર્મપ્રકાશ '

માસિક પુસ્તક ૪૨ ના અંક ત્રીજામા મુતી મકારાજશ્રી કપૂરવિજ વજના તરફથી પ્રગટ થયેલ આ લેખ હાલોગી હોવાથી જેમ તેના સિંગ ક્રમે તે લેખનો ભાગ આપવામા આવેલ છે —યેમક.

કે વૃદ્ધ સ પ્રદાય વશ ચોથનુજ કરવામા આવેછે, તોપણ તિથિ તરીકે પચમીનો અનાદર નહીં કરતા તેનો ઉચિત આદર કરવા મેનપ્રશ્ન-હીરપ્રશ્ન+ જેવા પ્રમાણિક અથોમા મુસમર્થ આચાર્યાએ પોતાનો અભિપ્રાય જણાવ્યો છે શક્તિ હોય તેણે તે દિવસે પણ અવશ્ય ઉપવાસ થાય એવા મેળથી છઠ્ઠ અઠ્ઠમાદિ તપ કરવો પચમીનુ આરાધન કરનારને માટે આ વાત મરજીયાત નહી પણ દરજીયાત અમજવી

[સ ૮, નિ]

+ હીરપ્રશ્ન અથના કર્તા શ્રીહીરવિજયસૂરિજીની જ્યતી ઉજવ નારાઓ શ્રીહીરવિજયસૂરિજીએ હીરપ્રશ્ન અથમા બાદવા શુદ્ધિ પચમીની આરાધના કે વિરાધના શુ બતાવેલ છે ? એ બાબતપર જે ધ્યાન આપતા હોય તો તેમને સ્પષ્ટ રીતે માલમ પડે કે શ્રીહીરવિજયસૂરિ જીએ તો તપસ્વાદિકવડે કરીને શ્રી બાદરવા શુદ્ધિ પચમીની આરાધના કરવા દરમાન કરે ન છે પણ વિરાધના બતાવેલ નથી, આપણે તો દાહ મોગી તપગ્યાઓ હોય તોપણ બાદરવા શુદ્ધિ પચમીને દિવસે પારણા કરીએ છીએ અને તેજ દિવસે સ્વામીવચ્ચ નવકારસી વીગેજેના જમણુ પણ કરીએ છીએ અને કરાવવા ઉપદેશ પણ આપીએ છીએ તો તેમ કરવા વડે કરીને આપણે એ તિથી તથા શ્રીહીરવિજયસૂરિજીની આજ્ઞા આરાધીએ છીએ કે વિરાધીએ છીએ ? તેનો વિચાર જ્યતિ ઉજવવાના અવસરમા કરવામા આવતો હોય તો અને તે પ્રમાણે વર્તવાનો નિશ્ચય થાય તો તેમની જ્યતી ઉજવી સાર્થક ગણાય આ વિચારણા ધાર્મિક પ્રેમની શુદ્ધિથી કરવામા આવે ન છે

લેખક

ચર્યાપત્રX

ચોથ પાચમની સવતસરી સબધી.

જૈનદિવાકારના એડિટર ચોચ—

સાહેબ, બાવનમરથી નીકળતા જૈનધર્મ પ્રકાશના સાનમાં ચંક્રમાં ચોથની સવતસરી સબધી ચર્યાપત્ર આવ્યું છે એ ચર્યાપત્ર શ્રીમાન આત્મારામજી મહારાજે સ્વગચ્છની આચરણનો બચાવ કરવા લખી મોકલાવ્યું છે તેથી તે સ્વગચ્છના પક્ષમાં વગર તકરારે સ્વીકારી શકાય એ મંત્રવિત છે પણ તે પત્રનું માસિક લખાણ સમજતા વગર જો કાંઈ તેના વડે એમ સિદ્ધ કરવા ચાહસે કે ગચ્છાતરવાળા (જેવાદિ અચળગચ્છનાળા તથા પાર્શ્વચ્છનાળા વગેરે) પાચમની પધુપણા કરે છે, તે જૈનશૈલી વિરુદ્ધ છે તો તેમ સમજવું જોઈએ. જો કારણ કે, એ ચર્યાપત્રનાજ લખાણથી એમ સમજી શકાય છે કે, એ ચર્યાપત્ર સ્વગચ્છની આચરણ ઉપર આવતા દોષો નિવારીને તેના બચાવ કરે છે, પણ કઈ ગચ્છાતરની આચરણનો અવિરોધ છે એમ નથી સિદ્ધ કરતું.

જુઓ, શરૂઆતમાં ત્યાં લિખ્ય છે કાદારા લખ્યું છે કે “કિતનેક ગચ્છોમે ઇસ સમય બાદપદ સુદિ પચમીમેદિ પધુપણા પર્વ કરણા નિખતા દે, પરંતુ અપને ગચ્છમે બાદપદ સુદિ ચૌથમે પધુપણા પર્વ કરતે દે સો કેસે?” આ મુખ્ય પ્રશ્ન સ્થાન કરે છે તેની પ્રવૃત્તિ માત્ર સ્વગચ્છાચરણ ચોથની કેમ ચાલી તે સંબધી ખુલાસો માગવામાં સમાય છે, પણ કાંઈ ગચ્છાતરમાં ચાલતી પાચમની પધુપણાને ખડિત કરવા તે પૃચ્છા નથી અને તે પૃચ્છાને અનુસારે ઉત્તરમાં તેના ખુલાસો આપ્યો કે કાગિકાચાર્વ પછી આપણા ગચ્છમાં ચોથની આચરણ ચાલે છે માટે તેમાં આપણને દોષ નથી.

X સને ૧૮૬૪ ના નવેમ્બર માસના જૈનદિવાકરના દસમા વર્ષના પહેલા અંકમાં પ્રગટ થયેલ લેખ ઉપરથી જોવાથી એમ કહી શકાય તેમ ને તેમ અત્રે આપવામાં આવેલ છે.

લેખક

આવા સમતા ભરેલા લખાણને કોઈ પુરુષ જાણે કે અજાણે ખેંચ વાપરી પચમીના અડનમા વાપરે તો તેવા પુરુષને પ્રત્યાપના કરવા ખાતર મારે કહેવું પડે છે કે, આપણે ચોથની સિદ્ધિનીજ સુક્તિઓ તરફ એક તરફી લક્ષ આપવાને બદલે પાચમની સિદ્ધિ કરનારાઓના પુરાવા પણ એકવાગ વાચવા જોઈએ અને તેમ કર્યા પછી આપણે નિષ્પક્ષપાત ભાવ ધારણ કરી વિચાર કરીશું તો ખુદી રીતે માનમ પડશે કે, આપણે આ પછા ગમ્મના આચારમા રહી જેમ ચોથ કરતા આરાધક છીએ તેમ ગમ્મનાતરવાળા પાચમ કરતા પણ આરાધકજ છે તેમજ ચોથવાળાજ ખરા અને પાચમવાળા ખોટા એવો હક પણ તરત નાત પામશે પણ ન્યા સૂધી ખે જાણુની તપાસ વગર એક તરફી લખાણ કે પુરાવા સાંભળી ન્યાય કૈનીયી વિપરીતપણે વિચાર બાધવામા આવે ત્યાસુની તક મૂકે એ મુશ્કેલ છે એથી કરીને જ હક્ક પચમીપરુપણા માનનારા શા શા પુરાવા તથા સુક્તિઓ આપે કે તે લખવાની જરૂર પડે છે અને તેથી ચતુર્થા માનનારા સજ્જનોને વિગ્રાપના કરવામા આવે છે કે આ લખાણનો ફળિનાર્થ ચતુર્થાના અડનમા નથી, પણ ચતુર્થાજ ખરી એવો ફરામહ ટાળવામા છે

પચમીના પુરાવા.

૧ વીર પ્રભુએ તીર્થ પ્રવર્તાઓ ત્યારે પર્વપણા પચમીનીજ ઠરાવેલી છે અને તેથીજ શ્રીકાળિકાચાર્ય મહારાજે પછકાણપુરમા પ્રવેશ કરતા નીચે મુજબ વાક્ય ઉચ્ચાર્યું —

“ ભદ્રવયસુદ્ધપચમીએ પજ્જોસવેચન ’ જાહેરવા સુઃ પાચમની પર્વપણા કરવી (નિરીયચૂર્ણિ)

૨ શ્રીકાળિકાચાર્યે રાજના કારણે ચોથની પર્વપણા કરી અને તેથી નિરીયચૂર્ણિમા રપષ્ટ લખ્યું કે “ કારણિયાચઉત્તી ” કારણેયોને ચતુર્થા છે આ ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે કે ઉત્સગમાર્ગે તો પાચમેજ પર્વપણા કરાય, પણ અપવાદમા રહી ચોથ કરે તોપણ વિરાધક ન થાય આ ઉપરથી રપષ્ટ દેખાય છે કે પાચમ તો સિદ્ધજ છે, અને

તેથી તેને અખ હિન રાખી ચતુર્થાને કારણથી વિશેષિત કરી ચોથનો બનાવ કયો છે

- ૩ પાચમની પધુપણા કરવી એ જિનાગ્રાજ છે અને આચાર્યની આગ્રા જિનાગ્રાથી પૃથગ્ભૂત નજ હોય એ નિયમ હોવાથી સિદ્ધ થાય છે કે શ્રીમાન્ કાળિકાચાર્યની મુખ્ય આગ્રા તો પાચમનીજ છે અને તેથીજ તેઓ કનક ૧ મા લખેલ વાક્ય બોલેતા જાત્ર કારણુયોગે તેમણે ચોથ કરી લાગે છે અને એમતો કહી કહ્યું નથી કે “દ્વિ મારા પત્રી હમેશા ચોથજ કયા કરજો એમ મારી આગ્રા છે” ત્યારે પાચમ કરતા આચાર્યની આગ્રા નથી મનાવી એમ કેમ કહી શકાય?
- ૪ ચુલ્હિકારે ચોથ કેમ લખી તથા બીજા કેટલાએક આચાર્યોએ ચોથ કેમ સ્વીકારી એ જાગન ખુનાસો જોઈતો હોય તો અત્યંત શોધ બોળી ઠરવા દાય લાગેલ મરોથી તારવી કાઢેને નીચનો ઇતિહાસ વાચવાથી મશય દૂર થશે

વીરવામિના નિવાણથી ૫૮૪ વર્ષે વજ્ર સ્વામિ સ્વર્ગે ગયા અને તેમની પાટે વજ્રસેનાચાર્ય થયા એમની કારકીર્તિની નગમનમાં વીગથી ૬૦૬ મા જિનજરો નીકળ્યા વજ્રસેનસુરિ બાદ શિયિનાચાર થયો અને ધોમે ધોમે વીરથી ૮૦૦ વર્ષ જવા બાદ યતિએનો ધણો ભાગ ચત્યોમા રહેવા લાગ્યો અને તેથી ચેત્યવાસી કહેવરાવવા લાગ્યા તેઓએ આગમને મોણપક્ષમાં રાખી નિગમવાદ ખરો કર્યો, અનેક સાવત્રપતિઓ ફેલાવી અને પચમીનો સવત્સરો તોડીને કહેના લાગ્યા કે અનાદિકાળથી ચોથની પધુપણા આવે છે તીર્થંકરો તથા મણુધરોએ પણ ચોથ જ કરેલ છે અને તેથી ચોથજ શાશ્વતી ચાલી આવે છે આવી રીતે આગમના પ્રતિપક્ષી યજ્ઞ જૈનમાર્ગને ફેરવવા મડ્યા તેમ છતાં પણ એ વેના દણુ જુજ ભાગ વસતિવાસિ સવિચ મુનિએનો રહેવો તેજો આગમાનુમારે સવગી પ્રવૃત્તિ કરતા અને પચમી આરાધના એ ભાગ માહેના દેવધ્વમણ્ણિએ ઠીવોર થી ૮૮૦ વે સૂરો પુસ્તકાર કયા આ વેગા વસતિવાસિ સવિએના

મુખ્ય સહાયક શ્રીમાન્ કાળિકાચાર્ય મહારાજ હતા અને તેથી તેઓ મુખપ્રધાન ગણાયા છે એ કાળિકાચાર્ય પાચમનીજ પધુપણા કરતા હતા પણ તેવામા શાળિવાદનરૂપ ઉપનામ ધરનાર કોઈ રાજાએ (નહિ કે સકે બનાવનાર શાળિવાદન રાજાએ) આમલ કર્મથી કાળિકાચાર્યે ૯૯૭ માં ચોથની પધુપણા કરી વીરાત્ ૧૦૦૦ વર્ષે દેવદિગ્ગણિ દેવગન ચતા કાળાનુભાવિ સિયિલતા દોષ વધી જઈ વસતિવાસ લાપ્ત થયો અને ચૈત્યવામરૂપ અધકાર ધમધોકાર ફેલાવના લાગ્યો.

આ તોર અધકારમા રહીને પણ વચ્ચે વચ્ચે કેટલાક મહાનુભાવ પુરોષોએ ચૈત્યવાસમા રજા થકા પણ વસતિવાસનો પણ ખેતી સત્યદેશના ઢરી છે પણ આચગણા તો જે માનતી આવેન તેમાજ રહેના કારણ કે આખા મમ્દમા વિરોધ પાડીને જુદી પ્રવૃત્તિ કરી ધણી વિષમ છે એ તો ત્યારે થકા સકે કે ત્યારે કિયા ઉધ્ધાર કરાય દાખલા તરીકે શ્રીમાન્ હરિભદ્રસૂરિએ મદાનિર્ણય ઉધ્ધરતા ચૈત્યવાસને સમજાવે ગીતે ખ ખેયો છે છતાં પોતે ચૈત્યવાસ છોડી રાખ્યા નહિ અને તેથી મવિન્નપાક્ષિઃ કહેવાયા વગી મહાત્મા ચૂર્ણિકાર મહારાજે આગમપક્ષ લઈ ચૂર્ણિકારા આગમોના અર્થ કાયમ કર્યા પણ ચૈત્યવાસના જોરથી સર્વત્ર ફેલાયથી ચતુર્થપધુપણા કરતા થકા પણ તેની ચૈત્યવામીઓની મુજબ અનાદિ સિધ્ધતા નહિ બનાવના કારણિજતા બતાવીને ઉત્સર્ગ પક્ષમા સમર્થ જનના માટે પચમી અખડિન ગણી માટે સત્યદેશનાની ખાતર હરિભદ્રસૂરિ તથા ચૂર્ણિકારનો આપણા ઉપર મદાન્ ઉપકાર થયો છે.

આ રીતે ચૈત્યવાસરૂપ પડદાના અધારા નીચે ધણે કાળ બ્યતીત થયો તે દરમ્યાન ચતુર્થોની જડ મજાજુન થતી ચાવી એવામા કાળાનુભાવે વિક્રમ સં ૯૦૦ બાદ સુવિદિત પક્ષનો ઉત્પ થયો શરૂ થયો ત્યાં શરૂઆતમા ઉઠેના સુવિદિત પક્ષે ચૈત્યવાસમા જડમૂળ થયેની વણી ધણી આચગણાઓ ઉથલાવી, પણ ચોથની આચરણા

કારણિકરૂપે કથમજ રાખી પણ ત્યારજાદ જોસપી ઉમરાતા તે સુવિદિન પક્ષમા બે વિભાગ પડ્યા તેમાના એક પક્ષે ચતુર્થી સ્વીકારી ત્યારે બીજા પક્ષે પચમી સ્વીકારી એ સિવાય અન્ય પણ કેટલીક આ ચરખાઓમા બે સુવિદિન પક્ષો વચ્ચે બિન્નના છતાં બન્ને સુવિદિન પક્ષે આગમવાદી હોવાથી ખરા ધામી કે બને એક બીજાને સદાચક્ર તથા એક બીજામા દગેલા મગેલા રહી ચૈત્યવાસને તોડવા મડ્યા.

આ રીતે આરવાડમા ખરનર સુવિદિનોએ ચૈત્યવાસીઓને દાકી કાઢ્યા, ત્યારે ગુજરાતમા નાગપુરીય જનસભા, તપા, આચારિક, પીજી મિક તથા આગમિક વગેરે સુવિદિનોએ ચૈત્યવાસ તોડી વસનિવાસનો પૃષ્ઠ મનેદા કર્યો.

એ સુવિદિનોમા મદા વિદ્યાનુ તરીકે પકાવવા શ્રીમાન હેમચંદ્રિ, મગવનિરિ નવા અગમવસુરિ વગેરે બન્ને સુવિદિત પક્ષે માટે એવી સમતા જાળવી વત્યા છે કે તેમજે પોતાના પવિત્ર મથામા ચતુર્થી પચમી માટે આમ કે તેમ લખતુ જ ચોકુદ સખેલ છે.

વીરપ્રભુશી ૨૦૦૦ વર્ષ પૂજી ચવાની સરઆનમા ભરમ મદની પગિમખાસિની છાયામા પડેા સુવિદિનપક્ષ પ્રુત જોસમા આ પો એ અરસામા પ વજ્રપુત્રી નપમરૂમન શ્રી આનંદવિમળ સુએ ઉમરિયા અરી અને નાગોરી તપામરૂગીય શીપાર્શ્વચંદ્ર સુગિમે મે. ૧૫૬૫ મા જ્યા સુવિદિનમરૂડોની બિંમ બિન્ન આચર બાએ નુ પગિમખન કરી આગમવદ સથે વડુ મગની આચરખાઓ સ્વીકારી લીધ પો આગમપક્ષ ખડો કર્યો.

આ રીતે વમનિવસનો એવ ચના આજકાલ તપા, ખરનર, આચારિક તથા પાર્શ્વચંદ્રાદિ વિભાગો દખમાન ■

આ મનિજામ નિજમોની ઉદનિદે ના આધારે તથા અગમ બોલારી અને ચવપી વગેરે મધાના બધાજે દાકી બનાબો છે આ જગને એ જગત સક દેવ તેમજે પત્રાગ સમાચાર મગા આગી રહેક દમાબુ દખાડર મા અવગે.

૫ આ ઇતિહાસ હિપરથી લણા જેનો કે જેઓને ઇનિદાસની માહિતી નથી, અને પોતાનો દડ તાણવાજ કરે છે તેઓને માત્રમ પડે કે ચૂર્ણિકાર વગેરે આચાર્યોએ ચતુર્થો સ્વીકારી છે ખરી પણ પચમી નજ કરવી એમ કંઈ કંઈ નથી તેથી પચમીને બાધ આવે તેમ નથી જ

૬ દીવાળીકર્ય જેવા પ્રથોમા લખ્યું છે રીઝ ભગવાન બાપી ગયા છે કે મારા પત્રી ૯૯૮ વર્ષે કાગિકાચાર્ય ચોથ ચનાવળે પણ એ વાત ત્યારે ખરી મનાય કે ત્યારે દીવાળીકર્યમા લખ્યા પ્રમાણે કવળી ગગન પ્રગટ થયો હોય નહીં તો કોઈ એક પક્ષી આવેશના હીને ગચ્છાતુરાળી આચાર્ય ગમે તેમ લખે તેથી સત્ય પદને ની અડચણ છે ?

૭ તીર્થોદ્ધમા પચન્નામા ચોથ માટે વધુ ખેચ છે ખરી પણ તે પચન્નું કંઈ બધું પ્રાચીન નથી કિંતુ ચોથ ચાલ્યા પત્રીજ રચાયેલું છે અને તેથી તે કંઈ આગમવાદને હઠાવી શકે તેમ નથી કારણ કે એ રીતે તો પિઠ્ઠિપુષ્પિ પચન્નું અગતર જિનવત્તનમુરિએ રચ્યું છે ત્યારે શુતપાગચ્છનાગા જિનવત્તનમુરિના દરક વાક્ય સ્વીકારીજ બેશરો કે ? અથવા તેમના રચેલ પચન્નાને પિસ્તાલીમ કે ચોરાલી આગમની પંક્તિમા ચાપતો કે ? માટે ચોથના પક્ષ ધરનાર સ્વમન મિષ્ટ કરવા ગમે તેવું લખે તેથી કાંઈ વાગ્તવિક વાત અસિષ્ટ થઈ શકે નહીં

૮ શ્રી કાલિગચાએ ચોથની કારણે પણ પણા કરી, પણ ચૌ થનો ચૌમાઓ તેમણે આચરેન નથી, એટલુંજ નહિ પણ ખુદ ચૂર્ણિકારોએ પણ ચૌમાઓ પૂનમનો જણાવી એકમતા નિને મુનિને વિદાર પ્રતિ-પાદન કરેન છે તેના પ્રમાણ નિર્ણય તથા વૃદ્ધકલ્પની ચૂર્ણિમા દામ દામ મળી આવે છે પણ ચૂર્ણિકારોની તે વાતને પડતી મેલી પાછળથી ચૌમાઓ ચૌચના દિો ચાનુ થયો સ્પષ્ટ ગીને દેખાય છે એ બામનના પ્રમાણ જેવા હોયતો શતપદીમાનો ૧૧૨ મો વિચાર જોઈ લેવો

૬ આપણા શ્વેતાશ્વર પક્ષમાં સમર્થ ગીતાર્થ તરીકે પકાએના હરિભદ્રસૂરિએ કયા પશુ ચતુર્થીની પધુધણા કરવી નહીં લખતા તેના બદલે પચાસકમાં મોઘમમાં જીત્સેખ કર્યો છે અને તેની વ્યાખ્યા કરતા તેવાજ સમર્થ ગીતાર્થ શ્રી અભયદેવસૂરિએ પશુ તેજ પધ્ધતિ પસંદ કરી ચતુર્થીનો જીત્સેખ ન કરતા સામાન્ય પચમીની વ્યાખ્યાજ કરી છે

પચાસકમાં આ પ્રમાણે લખેલું છે —

મૂઠ્ઠ-ચાઉમ્મામુકોસો, સત્તરિ રાઢિદિયા જહળ્ળાઓ, યેરાળ જિણાળ પુળ ણિયમા ડકોસઓ ચેવ. વૃત્તિ -ચત્વારો માસા સમાહૃતાશ્વતુર્માસ તદેવ ચાતુર્માસં આપાઢ્યા કાર્ત્તિકીં યાવદિત્યર્થ મસતિરાત્રિદિવાન્યહોરાત્રાણિ યાવન્ જઘન્યસ્તુ જઘન્ય પુનઃ ભાદ્રપદ શુક્લપચમ્યા કાર્ત્તિકીં યાવદિત્યર્થ-કે-પામય પર્યૂપણારુપ્ય ઇત્યાહ-સ્યવિગળા મ્યવિરકલ્પિકાના ॥

ભાવાર્થ—રથવિરકપિ મુનિએને જતકૃષ્ટે પધુધણાક્રમ આપાની પૂનમથી કાર્તિક પૂનમ સુધી ચારમાસનો (હોય) અને જઘન્ય પધુધણાક્રમ વાતરવા સુ પ થયા કાર્તિકો પૂનમ સુની સિનેર ત્વિમનો (હોય)

૧૦ એ ઉપરથી ૭ખાય છે કે જે મહાપુરોષે ગચ્છાચરણાએ ચોથ આનના છતાં પશુ પોતાની આતરંગિય પમદગી પાચમથી વિરહમાં રાખેન નથી આ વાત શ્રીઅભયદેવસૂરિકૃત આગમ અઢોત્તરીના પ્રમાણથી વધારે સ્પષ્ટ થશે આગમ-અઢોત્તરીમાં લખ્યું કે,

ગાથા—આસસયાઢકરણ । ઇચ્છામિચ્છાઢ દસપિહાયરણ ॥
ચિઢ વદળ પઢિલેહળ । સવચ્છરપળ્ય પવ્યતિહી. ? ઉદયતિહીળ
ઢપળા । વિળયાઢસુસાહુમાળદાળાળ ॥ ઇત્યવિ કા ? આયરળા ।
વલુરુદ્ધિ ના ? પિહાવેઢ ?

બાવથ—આવસ્થકાદિ કરવામા, ઈન્છા મિચ્છાદિ દશ પ્રકારની સામાચારીમા ચૈત્યવદનમા, પડિલેદણામા, મવત્સરી પર્વમા, પર્વતિ યિઓમા ઉદય તિથિની સ્થાપનામા, વિનયાદિકમા, સુસાધુને માનદેવા કરવામા, ઇત્યાદિ કાર્યોમા આચરણા તે શી ? એમા તે બળશુદ્ધિની શી દાનિ આવે છે ? ૨

ઉપસહાર.

ઉપર પ્રમાણે તપાસ કર્યાથી દુકામા નીચેના મુદ્દા નીચ્છી શકે છે

૧ મૂળસત્રોથી પચમી નિર્વિવાદ સિધ્ધ છે

૨ પચાગીમા નિયુક્તિ તથા ભાષ્યોમા તે ચોથ પાચમ આખન તકરાર નથી તેથી નિયુક્તિ તથા ભાષ્યોથી પણ પચમી સિદ્ધ છે

૩ ચૂલ્હિઓમા પણ નીશીયચૂલ્હિમા ચોથની મિના ઉપાડી ખુનાસો કયો છે કે પયુપણા તે પાચમેજ થાય, પાચમ છોડી અન્ય નિને કરે તે પ્રાયશ્ચિન આવે પણ દમણા જે ચોથની થાય છે તે કારણિયા ચોથ જાણુરી. આ રીને ચોથે પયુપણા જરતા પ્રાયશ્ચિન આવે તેનો બચાવ કયો પણ કંઈ પચમીનુ ખડન કયુ નથી ઉનદુ ચોથને કારણિયા કહી પચમીને ઉત્સર્ગ પદ્મમા રાખીને માન આપ્યું છે,

૪ નીશીયચૂલ્હિમા કારણિયા ચોથ કહી, પણ ચેતમાસુ તે ચૂલ્હિમા બધા ગ્યગે પૂનમનુંજ સિધ્ધ કયું છે

૫ ગીનામરોમા દરિબદ્રસરિ, શીગાચાર્ય, દેમચદ્રાચાર્ય, મગપગિરિ તથા અમચદેવસરિએ કયા પણ ચતુર્થો પયુપણા ખાનન તકરાર ચડાવી નથી.

૬ દીવાગીકલ્પનુ લખાણુ વજનદાર નથી કેમકે તેમા કલ્પેત કલ્પનીની વાન પ્રત્યક્ષ જુગી પડી છે

૭ તીર્થોદ્દમા પચન્નુ કઈ પ્રાચીન નથી કિંતુ ચૂલ્હિનારના પડી બ્યારે ચોમાસાનો ફેરફાર કંવાયા આબો ત્યારમાદનો થએત,

श्रीसरस्वती-श्रुतदेवी स्तुति-

अनुष्टुप मीमांसा-अष्टपदी

श्वेतपद्मासना देवी, श्वेतपद्मोपशोभिता
श्वेताम्बरधरा देवी, श्वेतगन्धानुलेपना,
अर्चितामुनिभिः सर्वैः-र्चयिषि स्तुयते सदा,
एव ध्यात्वा महा देवीं, वाञ्छितं लभते नर ॥१॥

श्रीसद्गुरु स्तुति.

(भाविनी छंद)

उदयगिअरियद्रा सद्ब्रह्माऽबोधियद्रा
सुकृतकुमुदयद्रा ध्वातविव्वसयद्रा
कुमतनविनयद्रा द्धीतिविष्वातयद्रा
प्रमदजननयद्रा श्रेयसे पाश्वर्यद्रा

॥ १ ॥

श्रीमद्भि
शानाख्यासो
मध्यस्था
स्तादृष्टये न

